PROLETAREC JE DELAVSKI LIST ZA MISLEČE ČITATELJE

PROLETAREC

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze in Prosvetne Matice

OFFICIAL ORGAN OF J. S. F. AND ITS EDUCATIONAL BUREAU

ŠT. — NO. 1774. Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3, 1879 CHICAGO, ILL., 10. SEPTEMBRA (Septemebr 10), 1941 Published Weekly at 2301 S. Lawndale Ave. LETO—VOL. XXXVI.

Svetovni položaj po drugem letu krvave drame

ODPOR RUSIJE VZBUJA OBČUDOVANJE TUDI V REAKCIONARNIH KROGIH. — ANGLEŠKO DELAVSTVO ZA SODELOVANJE Z USSR V BORBI ZA ZLOM HITLERIZMA

Firer tretjega rajha je z mesecom avgustom dokončal drugo leto najogromnejšega podvzetja, ki se ga je še kdaj v zgodovini lotil kak posamezen človek.

Mislimo namreč vojno za osvojitev Evrope in vsega sveta, ki jo je pričel pred malo več kot dvemi leti.

Daleč od zmage

Dasi je zmagoval kamor je posegel, je vendarle bolj daleč od odločilne zmage, kakor pa je bil septembra 1939, ko je treščil v Polisko in zanetil nov svetovni vojni požar.

Osvojil si je prilično zlahka domalega vso kontinentalno Evropo in vsa mu je pokorna. Ni pa si mogel podvreči Anglije, dasi je bil to njegov temeljni cilj. Prizadeval si je na vse mogoče načine, da jo spravi na kolena. Ker pa se mu po vsestranskem trudu z bojnimi in propagandnimi metodami, z intrigami in kar že vse spada v vojno nagnusnost, to le ni posrečilo, je doživel svoj prvi usodni poraz v tem, da je moral spremeniti svoj načrt.

Nova zmota

V svojih načrtih glede Anglije se je torej ukanil. Treba je bilo z zamahom drugam. Odločil se je za zavratni udar v Rusijo, s katero je dve leti prej sklenil desetletni prijateljski, nenapadalni pakt.

Svoj napad na Sovjetsko Unijo je res pripravil tako skrivnostno, zvijačno in tajno, da v Rusiji do zadnje minute niso hoteli verjeti v namigavanja iz Anglije, kaj jim preti. O Churchillu pravijo, da je točno vedel, kaj Hitler namerava, ker ima Anglija v Nemčiji menda bolj poučene špijone kakor Rusija. A lahko mu je izdal Hitlerjev načrt tudi nacijski ubežnik Rudolf Hess. Sedaj ni več tajnost, da je Churchill Stalina obvestil o nevarnosti, a sovjetski tisk mu je ogorčeno odgovarjal, da je to le angleška propaganda, ki hoče skaziti prijateljske odnošaje med Rusijo in Nemčijo.

Hitlerju je bilo to všeč. Uspel pa je zavesti vlado v Moskvi zato, ker ni od nje ničesar zahteval in se je nemški poslanik v Moskvi korektno držal, kakor da so bile angleške vesti o bližajočem se vpadu nemške armade v Rusijo le pobožna Churchillova želja.

Položaj na hip spremenjen

Toda 22. junija so Rusi izprevideli, da švarila iz Londona niso bila propaganda, in da je angleški poslanik Stafford Cripps le bil v pravem, ko je skušal priti do komisarja Molotova ter ga uveriti, da naj rajše Rusija prva udari. A Molotov ga ni hotel niti sprejeti, nego so ga poslušali le nižji uradniki sovjetskega komisarijata vnanjih zadev.

Nemška armada je poplavila velik del na novo pridobljenih dežel Sovjetske unije v nekaj dneh in Hitler je očividno bil s svojimi generali vred uverjen, da bo ruska armada zdrobljena tretji, ali vsaj četrti teden vojne.

Tako prepričani so bili v to, da je nemško armadno poveljstvo že po tretjem tednu navala na Sovjetsko Unijo oznanilo, da je sovjetska armada le se oblika silne zmede, da beži na vse kraje in da kot armada ne pride več v upoštev.

Lindbergh slabo prerokoval

Toda tista razbita, ničvredna sovjetska armada je Hitlerju prizadela že toliko izgub, da je vsled tega Anglija, v vojni z Nemčijo sorazmerno jačja kot kdaj prej.

Famozni Charles A. Lindbergh, ki je prejšnjega angleškega premierja Chamberlainna prepričeval, da naj se nikar ne zanaša na Rusijo, češ, njena zračna flota nemški niti z daleč ni kos in njena armada je v glavnem za parado, je dokaz, koliko se je zanesti na take "veščake", kakor je on.

Ogromne žrtve na obeh straneh

Res, da so Nemci podjarmili precejšen kos Sovjetske Unije, toda po 12. tednih nemške invazije Hitler še ne more v Moskvo, dasi bi moral biti po njegovem načrtu tam že koncem avgusta in Stalinu diktirati mir, kakor ga je kajzer Wilhelm narekoval Leninu na konferenci v Brest Litovsku v prejšnji svetovni vojni. Sovjetska armada je nemško poplavo ustavila sicer daleč v notranjosti, toda ustavila jo je toliko, da je šel s tem še en Hitlerjev načrt po vodi.

Žrtve so kajpada ogromne, kajti vojaški izvedenci pravijo, da še nikdar v zgodovini ni bilo tako velike bitke in spopada, kakor je sedanji med nemško in sovjetsko armado.

Nemški viri trdijo, da znašajo sovjetske izgube nad tri milijone mož.

Vrhovno poveljstvo sovjetske armade odgovarja, da so nemške številke pretirane, in pa da naj rajše govore o svojih izgubah, ki znašajo nad dva milijona ubitih in ranjenih samo na ruski fronti.

Točnih številk seveda še dolgo ne bomo dobili, a vemo vendarle vsi, da so nemške izgube v Rusiji katastrofalne za Hitlerja. Seveda so tudi sovjetske izgube ogromne, prejkone večje nego nemške. Vsaj tako sklepajo vojaški veščaki v Londonu, ki imajo v to vojno dober upogled.

Nemčija izgublja

Z neuresničenjem upa v naglo zmago v Rusiji se je začela

(Dalje na 5. strani.)

Pozdrav konvencijama SNPJ in SSPZ

To soboto, 13. septembra, se prične v hotelu Fort Pitt v Pittsburghu, Pa., 12. redna konvencija SNPJ, in istega dne v istem mestu v Slovenskem domu izredna konvencija SSPZ.

Namen slednje je združenje s Slovensko narodno podporno jednoto, in v enak namen se zbere delegacija SNPJ istega dne, to je, da sklepa o združenju s SSPZ.

Želimo obema v tej nalogi popolen uspeh.

Glede SNPJ imamo še poseben vzrok, da pozdravljamo njeno konvencijo. Proletarec namreč ni bil ustanovljen le da služi borbi za pravice delavcev v splošnem, nego še posebno, da je služil v borbi za delavsko ideologijo v SNPJ. Struja, ki je ustanovila Proletarca, je zmagala v tistem boju.

Želimo, da SNPJ, ali kakorkoli že se bo imenovala po združenju s SSPZ, ostane pri svojih tradicionalnih načelih, za katera se je ta list v njenih vrstah boril od početka.

SNPJ je postala to kar je zato, ker ni bila le dobra zavarovalnica, nego še posebno zaradi svoje načelnosti, vsled svojega temeljnega zakona, da je njena naloga služiti vsemu, kar je koristnega delavnemu ljudstvu.

Naj to ostane sebi in vsemu delavstvu v korist tudi v bodoče.

V tem duhu pozdravljamo njene delegate, enako tudi delegate SSPZ.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Iran (Perzija) se je podal, ker mu ni ničesar drugega preostajalo. A nastale so nove komplikacije, kajti invaridali sta jo dve velesili. Izgleda, da Angleži s taktiko Rusov v Perziji niso nič kaj zadovoljni. Poročajo, da Rusi uganjajo eksekucije po nepotrebnem, in da se obnašajo tako kot bi se osvojevalci ne smeli, ako si žele pridobiti zaupanje ljudstva. Morda so tista poročila resnična. In če so, je to le dokaz, da so čete Sovjetske Unije, oziroma njihni poveljniki, še novinci v tem poslu, dočim so Angleži veščaki v osvajanjih kakor noben drug narod na svetu, z izjemo Zed. držav.

Mleko v Chicagu se je podražilo na 15c kvart. Že prej pa v New Yorku. Mleko je življenjska potreba in še posebno v družinah, ki si ga najtežje privoščijo. Pravijo, da bodo na dobičku farmarji, in pa mlekarske firme v mestih. Ljudstvo v splošnem pa bo na izgubi. Za narod v celoti to ni zdravo.

V Angliji so nemški zračni bombniki uničili nad pet milijonov knjig. Lahko si je predstavljati, koliko je s tem šlo v nič tudi knjižnic, raznih drugih javnih zgradb, koliko privatnih stanovanj in pa ljudi. Toda v vojnah se za življenja ljudi tudi najmanj porajta.

Na Švedskem je vojna med Nemčijo in Rusijo povzročila težko notranjo krizo. Švedska je namreč do 22. junija trgovala z obema državama prijateljsko, kot v razen malih presledkih že od nekdaj. V sedanji vojni je Nemčiji uspelo dobiti vso železno rudo iz Švedske, Sovjetska Unija pa je od Švedov kupovala kar je že bilo. A večino švedskih produktov je dobivala Nemčija. Po 22. juniju pa se Nemčiji ne dostavlja rudnin in drugega materijala iz Švedske tako zlahka kakor prej. In krivi so — po nemških trditvah — kajpada komunisti. Vsled tega je ves nemški tisk v tretjem rajhu in v okupiranih deželah meseca avgusta podvzel ostro kampanjo proti Švedski — češ, mora se iznebiti socialistov, ki protežirajo "komuniste", ali pa bo napravila Nemčija v svojo varnost obračun z njo kakor ga je na primer z Jugoslavijo...

Švedska ima izmed evrop-

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Oboroževanje, vojna in višanje davkov je troje sorodnosti

Senat je sklenil zvišati dohodninski davek, in druge, ki bodo najvišji v zgodovini te dežele. Pričakuje se, da prinesejo v prihodnjem fiskalnem letu 13 in pol milijarde dolarjev.

To je ogromna vsota, ki pa niti z daleč ne bo pokrila izdatkov, ki jih imamo poleg rednih največ z oborcževanjem ter s podpiranjem zaveznikov.

Izdatki bodo kajpada še veliko večji, ako se direktno zapletemo v vojno, bodisi z Japonsko, ali z Nemčijo, ali pa z obema.

Davčno breme bo po novem najbolj udarec za one, ki imajo najnižje dohodke. Ameriški življenjski standard bo v tem položaju moral navzdol.

Mnogi delavci so sicer deležni sedaj visokih plač, toda ogromna večina zasluži manj kakor v prošlosti, računano s stališča, kaj se more kupiti z dolarjem sedaj, in koliko v prejšnjih letih.

Vlada obeta reguliranje cen, da ljudje z malimi dohodki ne bodo vse križem prizadeti.

Oscar Godina novi tajnik SDC

Ker je prejšnji tajnik korporacije Slovenskega delavskega centra, s. Joseph Drasler odstopil, je bil na izredni seji direktorija koncem prejšnjega tedna na njegovo mesto soglasno izvoljen s. Oscar Godina.

S. Drasler je pustil ta urad zaradi dela v Des Moinesu, Ia., pa je sporočil, da mu od tam tajništva ne bo mogoče izvrševati kakor potrebno.

Urad tajnika SDC je ves čas vzorno vršil.

Joseph Drasler se na angleški strani iznova oglasil

Prejšnji naš sourednik in pomožni upravnik Joseph Drasler ima v tej številki dopis o razmerah v Forest Cityju, ki je mojstersko delo.

Omenja tudi, da se je njegov mlajši brat podal nekega dne pred nekaj tedni na lov, kot običajno, a v tem poslednjem slučaju ga ni več nazaj. Preiskali so vso krajino, da bi ga našli. Njegov brat Joseph apelira, da ako kdo kaj ve o njemu, naj sporoči to njegovim staršem, ki so že tedne v neznosnih skrbeh.

Progoni v Franciji

V iskanju in preganjanju "sabotažnikov" v Franciji so nacijske in francoske oblasti prijele in poslale v koncentracijske tabore 6 tisoč Židov ter 150,000 'sumljivih tujcev", "komunistov" in simpatičarjev Anglije.

SLOVENSKA DUHOVŠČINA ZA NOVO, POŽIVLJENO AKCIJO V POMOČ STAREMU KRAJU

FRANK ZAITZ

Na sestanku slovenskih duhovnikov v Ohiu, ki ga je sklical pater Kazimir Zakrajšek, se je govorilo večinoma kako pomagati duhovnikom, ki so bili izgnani iz tistega dela Slovenije, ki si ga je vzel Hitler, in so dobili pribežališče v Ljubljani, ali pa bili poslani v južne kraje.

Ljubljana je sedaj z duhovniki radi ubežnikov in izgnancev še bolj natrpana kot pa je bila v normalnih časih. Komaj pred par leti je cerkev na Slovenskem dobila od jugoslovanske vlade velika posestva gozdov, polj in planin na Gorenjskem, Dolenjskem in Štajerskem ki jih je vzel v času svoje reformacije cesar Jožef in jih dal državi. Hitler jih je cerkvi sedaj vzel za svojo državo in vrhtega tudi tista posestva in zavode, ki si jih je cerkev pridobila pozneje.

Povsem umljivo je, da duhovščina v onih krajih trpi pomanjkanje, ki ga sicer ni bila vajena. Bila je privajena gospodovati, in ljudstvo jo je imelo v čislih bodisi iz pobožnosti, ali pa ker jo je bilo naučeno častiti iz tradicije.

Kakor ni pisec teh vrstic nikdar odobraval hitlerizma, ne fašističnih persekucij nad delavci v Italiji, Nemčiji, v Jugoslaviji ali kjerkoli, ne terorja v Rusiji, tako obsoja tudi krivice, šikane in mučenja, ki jih izvršuje kdorkoli nad duhovniki. Probleme, ki jih duhovščina povzroča, so rešile že mnoge dežele v zgodovini na civiliziran način. V drugih so uganjali okrutnosti sedaj duhovniki, ki so imeli oblast, in potem nad njimi tisti, ki so jim jo iztrgali iz rok.

Drugo najvažnejše vprašanje, ki ga je pater Zakrajšek polagal navzočim duhovnikom v pretres, je bil problem zbiranja prispevkov v pomoč staremu kraju.

Bili so mnenja, da ta akcija spi, in padla je marsikatera kritična beseda na odbor slovenske sekcije JPO, toda ne za v javnost.

Sicer pa naj o tem pove več Ameriška Domovina, ki je dne 6. sept. to leto objavila sledeči uredniški članek:

Pater Kazimir Zakrajšek je oni dan sklical na sestanek vse slovenske duhovnike iz države Ohio. Kot svojim duhovnim sobratom jim je hotel osebno predočiti pravo in resnično sliko iz stare domovine. Predvsem pa jim je hotel prebrati pismo, ki mu ga je dal ljubljanski vladika Gregorij Rožman, v katerem nujno apelira na ameriške Slovence za pomoč Sloveniji in sicer pomoč takoj, še pred zimo. Povedal je, da je dal papež Pij 40,000 lir za odpomoč Slovencem in denar je takoj nesel papežev osebni odposlanec v Ljubljano. Denar je izročil ljubljanskemu škofu, ta ga je pa razdelil med najpotrebnejše naše rojake.

In to je pa tista pot, ki je danes odprta, da se lahko pomaga z denarnimi sredstvi našim ubogim Slovencem v stari domovini, namreč s posredovanjem Vatikana in s posredovanjem ljubljanskega škofa Rožmana. Ker je vsa južna Slovenija pod Italijo, imajo papeževi poslanci prosto pot tje. Edino na Gorenjsko, ki je pod Nemčijo, bi ne mogel. Toda iz Gorenjskega

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Hierarhija v Sloveniji in njena vloga v Jugoslaviji

Slovenski oddelek jugoslovanske zamejne vlade tvorijo politiki bivše SLS. Načeljeval ji je pokojni dr. A. Korošec, pred njim dr. Ivan Šušteršič, škof Jeglič, dr. Žitnik itd. Razen par izjem so bili vodilni politiki SLS sami duhovniki.

Kar se torej Slovencev tiče, ni v zamejni jugoslovanski vladi nobene spremembe. Vodi se v nji ista cerkvena politika, kakor do dneva, ko sta bila vržena iz vlade Srba Stojadinović in Marković. Slovenski člani so ostali v nji.

V svojem proglasu na ljudstvo, ki je bil izdan v javnost nedavno, zatrjujejo, da gre zasluga za osvobojevalno borbo Slovencev duhovščini, in pri tem so omenili doktorja Kreka in dr. Korošca.

Zgodovinsko je to netočno.

V dokaz je začel Proletarec v tej izdaji priobčevati članke in pa poročila iz tivolske konference, ki se je vršila leta 1909 v Ljubljani, ena pa se je vršila v Beogradu.

Čitatelje opozarjamo, naj pogledajo za zastor zgodovine posebno sedaj, ko je klerikalna propaganda dobila po zaslugi mlačnosti naprednih rojakov v tej deželi prvenstvo in sega s pomočjo velikih verskih priredb med najširše množice našega naroda.

Kakor ne v prošlosti, tako ne sedaj, si narodi ne bodo pridobili svobode pod vodstvom hierarhije. Znano dejstvo je, da je tudi Hitlerju ponujala svoje sodelovanje, pa jo je, kar se Nemčije tiče, odklonil, ker mu ni bila nič več potrebna. A uporabil jo je v polni meri na Slovaškem, v Italiji, na Hrvatskem, v Franciji in kjer že je smatral, da mu bo v korist.

Članki o borbi za združenje jugoslovanskih narodov in o vlogi slovenskih klerikalcev v tem boju se pričenjajo na drugi strani.

Dve struji v borbi za vodstvo v unijah CIO

V Detroitu se prične 17. novembra konvencija unij CIO, Na nji bo, kakor vsa znamenja kažejo, John L. Lewis glavno vprašanje. On smatra uspehe industrialnega unionizma za svojo zaslugo in deluje, da se mu poveri vodstvo odprto. To je, da se mu vrne predsedništvo, katerega je pustil vsled svoje usodne izjave, da če bo Roosevelt znova izvoljen, bo to smatral, da mu je delavstvo izreklo (Lewisu) nezaupnico in ne bo več kandidiral.

Besedo je držal, dasi bi bil lahko, ako bi nominacijo prevzel, ostal predsednik CIO.

Vendar pa je v CIO oster političen spor, ki utegne povzročiti na prihodnji konveniciji v Detroitu precej prahu.

Prej — namreč do 22. junija, je bil na eni strani John L. Lewis s svojimi ljudmi in komunisti pa so mu pomagali kolikor največ mogoče.

Na drugi strani je bil Sidney Hillman in z njim vsi, ki smatrajo, da je Rooseveltov "new deal" najboljše, kar je ameriško delavstvo v tej dobi sploh moglo pričakovati.

Lewis, ki je bil nekaj časa tudi Rooseveltov prijatelj in je dvignil UMWA iz podrtije z njegovo pomočjo, je sedaj njegov neizprosen sovražnik. Lewis je take nature, da ako se kdo ne ravna po njegovih željah, ga ne mara. Roosevelt ni hotel postati njegov drugi Philip Murray in zato sta se sprla.

Sidney Hillman, ki je bil podpredsednik CIO, je predsednik mogočne, bogate unije ACWA, in sedaj je v službi obrambne sekcije zvezne vlade za pospeševanje in urejavanje produkcije.

Lewis ima vsled tega in pa vsled načelnih razlik Hillmana najbolj na piki. Nedavno ga je napadel, ne da bi ga imenoval po imenu, v glasilu unije premogarjev United Mine Workers Journal, kar so vsi unijski ljudje na vodilnih mestih vzeli za signal, da bo borba med njima še celo večja kakor pa je bila na prejšnji konvenciji, ko se je moral Lewis po svoji lastni krivdi umakniti s predsedništva, a vodi pa CIO tudi od tedaj s pomočjo Murrayja, ki ga je nasledil.

Komunisti so od 22. junija proti Lewisu in za Hillmana. Vzrok je nemški napad na Sovjetsko Unijo. Lewis je z republikansko opozicijo proti Rooseveltovi vnanji politiki, proti podpiranju Anglije, in pri tem so mu bili komunisti od omenjenega dneva v največjo oporo. Toda od 22. junija dalje jim je Lewis "petokolonec".

Kar se sloge in zedinjenja z AFL tiče, pa izgleda, da se na detroitski konvenciji CIO ne bo nič določnega sklenilo. Tendenca namreč je, da se z bratomornim bojem nadaljuje. Baš v tem oziru Hillman smatra, da je Lewis glavna ovira pobratenju.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto $3.00; za pol leta $1.75; za četrt leta $1.00.
Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:
United States: One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.
Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

NAŠE MNENJE O PROGLASU SLOVENSKIH MINISTROV

Slovenski ministri v jugoslovanski zamejni vladi — vsi še člani iz Markovićevega in Stojadinovićevega režima, ki je skupno z njihovo odobritvijo sklepala pakte s Hitlerjem in Mussolinijem, so izdali proglas na slovenski narod, ki ga je Proletarec v izčrpku že omenil. V njemu v uvodu ugotavljajo tole:

"Dne 14. decembra 1940 je umrl naš veliki voditelj dr. Anton Korošec. Kakor je s svojo smrtjo l. 1917 dr. Janez E. Krek označil uspešen zaključek prve slovenske borbe za narodno svobodo, tako je dr. Anton Korošec zaključil dobo uveljavljenja Slovencev v prvi dobi državnega življenja kraljevine Jugoslavije.

Na dan pogreba dr. Korošca smo soglasno izvolili za njegovega naslednika dr. Frana Kulovca. Po večnih načrtih se je zgodilo, da je dr. Kulovec doprinesel največjo žrtev takoj pri prvem sovražnem napadu na naso domovino. Ena prvih bomb, ki so padle na Beograd, je zadela dr. Kulovca, ko je čakal voz, da gre opraviti sveto mašo, in ga raztrgala."

Zaključni stavek ministrov, ki ga je vredno citirati znova zato, ker prav nič ne zveni po kakem državniškem, ali revolucionarnem proglasu, pa se glasi:

"Verujemo v Boga in njegovo večno pravičnost.

Zaupamo v varstvo in pomoč Marije, Kraljice Slovencev.

Za osvoboditev Jugoslavije, za novo, večjo in srečnejšo Jugoslavijo. Živel naš vladar kralj Peter II."

Nekaj sličnega so nato kopirali v svoji resoluciji zvestobe papežu in pa ameriški vladi tudi voditelji nedavnega slovenskega katoliškega shoda v Clevelandu.

Proglasi te vrste se mogoče zelo domače glase na Brezjah, dokler je Koroščeva SLS imela privilegij prirejati tam politične shode, dočim so bili vsem drugim prepovedani.

Toda kaj državniškega slovenski duhovniki, tudi če so v vladi s še tako lepo zvenečimi portfelji, menda ne morejo sestaviti. Duhovnikova naloga je, vsaj v Jugoslaviji in v večini evropskih dežel ter v latinski Ameriki, da poudarja zvestobo komurkoli, ki je na vladi, in Svetemu Očetu. Irski mašniki v Zed. državah — na primer Coughlin, O'Brien in mnogo drugih, ne poznajo take discipline.

Proglas slovenskih ministrov dela tudi zgodovini veliko krivico.

Saj ni res, da sta bila omenjena dva duhovnika glavna borca za narodno osvobojenje. V prejšnji svetovni vojni so slovenski klerikalci skoro do zadnjega čakali, da se odločijo kam in kako. Do svoje majske deklaracije so podpirali Avstro-Ogrsko monarhijo čez drn in strn.

Nato so se po nekaj letih demokratične uredbe prikopali v diktatura režima v Beogradu in dobili pooblastilo, da jo lahko uvedejo v Sloveniji po svoji mili volji. Ta so storili. Ni bila sicer takšna kot Dollfussova, ali Francova, ali Hitlerjeva in Mussolinijeva, a bila je diktatura, v kateri je bil katoliški duhovnik, ali katoliški lajik, če je bil priznan v politiki, vse, opozicionalec pa v enomer označevan za državi "nevaren element".

Pametna zamejna vlada se bi ravnala po vzgledu poljske in čehoslovaške vlade ter spet pritegnila na sodelovanje v tej težki uri vse elemente, kakor jih je Nikola Pašić ob ustanovitvi države Srbov, Hrvatov in Slovencev.

A očividno je, da pristaši S. L. S. hočejo obdržati svoj privilegij tudi sedaj, ko bi lahko razumeli, da bi morali biti v novem osvobojevalnem gibanju zastopani vsi ljudski elementi.

Namesto tega pa so ponovili pridigo, kakršne so imeli na političnih romanjih na Brezje, in pred Mussolinijevim prihodom na vlado Italije tudi na Sveti gori pri Gorici.

V Sloveniji niso imeli že od postanka Aleksandrove in poznejših diktatur ne socialisti, ne liberalci politične stranke. Posamezniki so sicer smeli izdajati svoje liste, toda glavno besedo pri njih je imel cenzor.

V volilnih kampanjah je imela tudi opozicija pravico nominirati kandidate, toda stranke, ki bi res bila stranka, v demokratičnem pomenu besede, ni smela ustanoviti.

Ako bi slovenski ministri bili kaj več kakor duhovniki — tudi par lajikov je med njimi, a vsi slede Alojziju Kuharju — bi napisali proglas res vsemu slovenskemu narodu, ne pa samo SLS. Priznali bi, da je stari red, ki so ga pomagali vzdrževati skrahiral a da tudi Hitlerjevega in Mussolinijevega nočejo pa se bi zavzeli za takega, ki je res demokratičen, socialen in pravičen za vse, ki so ga vredni.

Stroški za narodno obrambo presegajo 50 bilijonov

Po računih raziskovalnega in statističnega urada federalne oblasti Office of Production Management stroški za narodno obrambo, kar se tiče potrošenega denarja in odobrenih kontraktov, so meseca julija presegli lepo število 50,000 milijonov dolarjev. Več kot tri in pol milijarde dolarjev je šlo do sredi junija za britanska vojna naročila.

Okroglo več kot 12 milijonov dolarjev je šlo za aeroplane, 8 milijonov za vojne ladje, trgovske ladje in prometne opreme, 5 in pot bilijona za industrialni razvoj, 4 biljoni za neindustrialne gradnje, 4 bilijone za druge opreme in skoraj 8 biljonov za razne svrhe.

Common Council—FLIS.

NEKOLIKO POGLEDA V ZGODOVINO GLEDE BORBE ZA JUGOSLOVANSTVO

Kdo so bili konstruktivni znanilci zedinjenja jugoslovanskih narodov v prid njihne vzajemnosti in svobode, kulture in blagostanja?

Obuditev spomina na konferenco jugoslovanske socialne demokracije, ki se je vršila leta 1909 (pred dvaintridesetimi leti) v Ljubljani.

Ko so slovenski katoliški politiki bili še navdušeno črnožolti, in ko so slovenski liberalci še tekmovali za naklonjenost cesarsko-kraljeve vlade na Dunaju, so se jugoslovanski socialisti resno ukvarjali z idejo zedinjenja jugoslovanskih narodov.

V ta namen so imeli leta 1909 v Ljubljani kongres, na katerem so sprejeli proglas, znan v naši zgodovini pod imenom "TIVOLSKA RESOLUCIJA".

Takrat se je slovenski klerikalni in liberalni tisk iz socialistov na vso moč norčeval, kar bo pojasnjeno pod gornjim naslovom v tem in v sledečih člankih.

V tem delu so imeli socialisti opravka tudi s strogo avstrijsko cenzuro ter vladnimi komisarji. Vsakdo, ki je nastopil na omenjeni konferenci leta 1909 za združenje jugoslovanskih narodov, je moral paziti na vsako svojo besedo, kajti poleg je sedel vladni komisar, ki je imel pravico zborovanje vsak čas zaključiti in udeležence pa obtožiti veleizdaje.

Zato so se vnaprej domenili med sabo zasebno, da je njihov smoter ustanovitev jugoslovanske demokratične države, toda na konferenci bodo govorili zgolj o združenju Jugoslovanov, ki so spadali pod Avstrijo in pod Ogrsko, in pa o kulturnem in socialnem zbliževanju vseh jugoslovanskih narodov. Njihov zaupen osnutek pa je bil sličen onemu, ki ga je v času prejšnje vojne propagiralo v Ameriki JRZ.

Ko je Jugoslavija nastala, se socialistov ni moglo zapostavljati ne med Slovenci, ne med Hrvati in Srbi. Bili so zastopani v prvotni provizorični vladi v Zagrebu in nato v kabinetih v Beogradu. Ljubljana je ob prevratu dobila socialističnega župana. Na prvo mednarodno delavsko konferenco, zasnovano po ligi narodov, sta prišla v Washington, D. C., socialista ljubljanski župan Ludovik Perič in slovenski unijski vodja Svetek, da osebno povabita Etbina Kristana v Jugoslavijo, ker je za njeno ustanovitev deloval že leta prej predno se je pričela prva svetovna vojna.

A stopnjema se je v Jugoslaviji utrjevala reakcija; socialisti so bili izrinjeni z vladnih mest in nato tudi vrženi iz delavskih zborne po odloku ministrov Stojadinovića, Markovića in Korošca. Svobodne delavske unije so bile razpuščene in priznanje je dobila njihova takozvana delavska zveza in službe v nji pa petokolonci.

Sedanji slovenski člani jugoslovanske vlade na ta dejstva pozabljajo, pa delajo vtis, kot da tam ni bilo nikoli drugega kot njihovo gibanje, in da so bile Brezje vse.

Ko so klerikalci v "Slovencu" klicali "s Srbi na vrbe" in liberalci pa hodili k svečanim mašam v stolnico in molili za Franca Jožefa in njegovo zmago, so sodrugi tam delovali podtalno za zrušenje Avstro-Ogrske, tukaj pa javno, toda pri tem za zgraditev take jugoslovanske države, ki bo res pomenila osvoboditev ljudstev, demokracijo in socialno zaščito. Žal, da niso uspeli.

Nekateri nam očitajo, da je sedaj greh obujati spomine na zgodovino.

Greh bi bilo le, če bi molčali o nji. Kadar oni, ki imajo sedaj vodstvo nad slovenstvom — pridobili so si ga po diktatorskih metodah — potvarjajo zgodovinska dejstva, in si prisvajajo zasluge za stvari, za katere niso delovali, je potrebno, da se oglašamo proti, pa četudi nam prete z denuncijacijami in s posledicami, češ, da delujemo proti jugoslovanski zamejni vladi, ki je v Washingtonu priznana.

V sledeči seriji člankov bomo pojasnili, da nista bila dr. Krek in dr. Korošec ona, ki imata pionirske zasluge v delu za združenje jugoslovanskih narodov, nego jugoslovanski proletariat pod vodstvom socialistov. In dalje bomo pojasnili, kaj je bilo gnilega "v državi Danski" prej in je z njo napak sedaj.

Kongres Jugoslovanske socialno demokratske stranke, ki se je vršil leta 1909, je naložil strankinemu izvrševalnemu odboru, naj pripravi in skliče konferenco, ki naj bi se bavila s političnimi in kulturnimi problemi jugoslovanskega vprašanja.

Tedanja politična doba na slovanskem jugu je bila precej burna. Malo poprej je Avstro-Ogrska anektirala Bosno in Hercegovino. Avstrijska vlada je delala sklicanju konference zapreke, vendar se je posrečilo prebroditi različne težave političnega značaja in tako je bila sklicana prva socialno demokratična jugoslovanska konferenca, ki se je vršila 21. in 22. novembra 1909 v Ljubljani v hotelu Tivoli.

Te konference so se razen delegatov JSDS udeležili za nemško-avstrijsko soc. dem. stranko dr. Viktor Adler in dr. Karl Renner, za srbsko soc. dem. stranko Dimitrije Tucović, za češko Bruha in Šmeral, za italijansko Scabar, za bosansko Sretan Jakšić, Raušer in Salamunović, za hrvatsko Bukšeg in Juraj Demetrović, ki je bil v svoji mladosti agilen član soc. dem. stranke.

Po temeljitih poročilih Etbina Kristana in Jurja Demetrovića in po obširni debati, v katero so posegli tudi delegati drugih soc. dem. strank, je bila sprejeta resolucija, ki je v našem političnem življenju znana pod imenom Tivolska resolucija. Ta resolucija je od takrat dalje predstavljala narodnopolitični program socialne demokracije.

Treba je priznati, da se je izmed vseh političnih strank, ki so kedaj obstojale v Sloveniji, soc. dem. stranka prva zavedla historičnega pomena jugoslovanskega vprašanja in da je prva postavila kot temeljno programatično zahtevo politično in kulturno zedinjenje vseh južnih Slovanov.

Že 32 let je poteklo od takrat, pa se je od tedaj marsikaj pozabilo. Habsburška monarhija je bila takrat, čeprav razjedena po narodnostnih sporih, politična velesila, na videz ustvarjena, kakor da bi imela trajati večno. Slovanski narodi v Avstriji, posebno pa Slovenci, so se nahajali v obupni defenzivi. Še leta 1848 so Slovenci zahtevali Zedinjeno Slovenijo. V zadnjih letih pred jugoslovansko konferenco pa so se slovenske politične stranke borile samo še za enakopravnost slovenskega jezika v šoli in uradu. Slovenske pokrajine so na zunaj nosile, če že ne samo nemški, pa vsaj dvojezični značaj. Celo Ljubljana, središče Slovencev, je bila vsaj do leta 1908 na zunaj strogo dvojezična. Vsak najmanjši čevljar je imel dvojezični napis, pa tudi podjetja, ki so bila od Nemcev popolnoma neodvisna. Tako se je n. pr. sedanja Jugoslovanska knjigarna takrat imenovala katoliška bukvarna — Katholische Buchhandlung. Nemščina je bila običajni občevalni jezik "boljših" Ljubljančanov, kar se je sicer ohranilo pri soprogah nekaterih ljubljanskih nacionalnih prvakov tudi po postanku Jugoslavije.

V tej obupno žalostni dobi je edinole med dijaško mladino in med zavednim delavstvom zorela misel, da v habsburški monarhiji ni mogoča prava narodna kultura in politična svoboda in da je rešitev Slovencev samo v tesnem zedinjenju z drugimi malimi narodi srednje Evrope in Balkana, **zlasti s Hrvati, Srbi in Bolgari.**

Toda Avstro-Ogrska je bila takrat velika in mogočna. Tedanja Srbija pa je segala samo do Vranja in Užic. "Pametni" slovenski krogi so imeli jugoslovanske ideje za plod bujne mladostne domišljije. Socialna demokracija pa je na jugoslovanski konferenci kot resna politična stranka konstatirala, **da zedinjenje Južnih Slovanov ni prazen fantom, temveč historična potreba.** To je dokazal tudi ves nadaljnji razvoj, ko se je po veliki vojni konflagracija v letih 1914 do 1918, po niti desetih letih, zrušila habsburška monarhija, in se je izvršilo državno zedinjenje Hrvatov in Slovencev.

Leta 1909 se je tedanja mogočna SLS, v kateri sta bila med vodilnimi člani tudi dr. Krek in dr. Korošec, norčevala iz sklepov jugoslovanske konference!

V zadnjih letih vojne pa je tudi SLS obrnila svoj plašč in je čez noč postala najglasnejša jugoslovanska stranka. Prvi izraz jugoslovanstva Slovenske ljudske stranke je bila majska deklaracija, ki je zahtevala združitev enotnega jugoslovanskega naroda **pod habsburškim žezlom** na temelju hrvatskega državnega prava. **Lažnjivost majske deklaracije je bila očividna, na laži pa se ne more zidati nobena zdrava politika.** Res je bila majska deklaracija takrat med vojno dobra agitačna parola in so ljudje takrat splošno pričali: "Živela Jugoslavija, mislili pa so si: Proč z vojno! Nič pa ni SLS storila, da bi bila med ljudstvom utrdila prepričanje, da je rešitev Slovencev, ki meje na velika naroda, nemški in italijanski, mogoča edinole v združitvi z drugimi malimi narodi, zlasti z jugoslovanskimi. To se je do današnjega dne dovolj maščevalo.

Težave so se pokazale takoj po prevratu. Spočetka je bila SLS najbolj kričava jugoslovanska stranka. Vse svoje institucije je pojugoslovanila. Iz Katoliške bukvarne — Katholische Buchhandlung — je napravila Jugoslovansko knjigarno, iz Katoliške tiskarne — Jugoslovansko tiskarno, dalje je prekrstila svojo obrtno organizacijo v Jugoslovansko obrtno zvezo, strokovno organizacijo v Jugslovansko strokovno zvezo, svoj parlamentarni klub v Jugoslovanski klub itd. V nadaljnjih letih pa je svoj jugoslovanski plašč večkrat obesila na klin, pa ga je takoj zopet oblekla, če se ji je obetala udeležba pri vladnem koritu. Druga politična stranka, bivša JDS pa je s silo vbijala narodno edinstvo v trde slovenske butice. Le preveč pa je bilo v vseh vladnih strankah ljudi, ki so na jeziku nosili narodno edinstvo, mislili so pa na državne dobave, na koncesije, na korita.

Soc. dem. stranka, kakor tudi njena politična naslednica SSJ (Socialistična stranka Jugoslavije) pa je tudi v vseh teh časih trdno vztrajala na bistveni ideji tivolske resolucije, čeprav v časih demagogije to ni bilo vedno lahko. Žal, da je bila preslabotna, da bi bila mogla v skupščini odločujoče vplivati na potek razvoja. Vztrajno pa je v skupščini in v svojem časopisju opozarjala, kam nas bo dovedla ne samo samopašna, temveč tudi blazna politika meščanskih strank, večinskih in opozicionalnih. Če bi se bile odločujoče politične stranke vsaj malo zavedle svoje dolžnosti in odgovornosti, bi danes ne bili tam, kjer smo.

Lahko pa rečemo: zavedno delavstvo vsega tega ni zakrivilo, temveč je vedno hodilo svojo pot. Ostalo je zvesto bistveni ideji Jugoslovanov, Podonavja in Balkana.

Ravno sedanji čas dokazuje življenjsko silo te ideje. Misel zbližanja Jugoslavije in Bolgarije je zmagovito prodrla med vsemi, sicer politično zelo nasprotnimi krogi Jugoslavije in Bolgarske. (Pomembnost tega zbližanja se da pravilno oceniti, če se spomnimo, da so Srbi in Bolgari v zadnjih petdesetih letih med seboj vodili štiri krvave vojne, v katerih se je prelilo mnogo krvi in uničilo mnoge imovine.)

V tej in nadaljnjih številkah bomo priobčili vse važne dokumente o obeh konferencah, ki jih današnja javnost večinoma ne pozna. Iz vseh teh zgodovinskih dokumentov sledi jasno spoznanje: nihče nima pravice očitati jugoslovanskemu soc. proletariatu anacionalnosti ali mu dajati kakršnekoli nacionalne lekcije, ker če smemo kaj očitati tivolski resoluciji, bi bilo edino to, da veje iz nje prevelik optimizem. Nihče mu ne more očitati oportunizma, ker ljubljanska in beogradska konferenca pomenita pravo veleizdajsko dejanje napram Avstro-Ogrski in prvo zavestno, pogumno in revolucionarno formulacijo jugoslovanskega narodnega vprašanja. Tedaj, ko so bili še vsi naši "narodni" in katoliški veljaki črno-žolti zunaj in znotraj, se je socialistično delavstvo jasno opredelilo proti vsemu, kar je oviralo razvoj našega naroda. Delavska kulturna organizacija "Vzajemnost", predhodnica "Svobode", je bila razpuščena, ker se je opredelila proti habsburški Avstriji za Jugoslavijo. Sklepi 1909. l. v Ljubljani in Beogradu niso sklepi, ki bi jih narekovala dnevna taktika, temveč je to bilo načelno stališče, ki naj bo v svojem bistvu vodilna smer za vso bodočnost. Jugoslovanski proletarijat si je pred 32 leti jasno začrtal svojo pot tudi v nacionalnem vprašanju in dunajski streli velikega nemškega socialista Adlerja sredi najhujše razbrzdanosti nemškega imperializma so glasno napovedali konec Avstro-Ogrske. Buržoazija pričakuje od naroda le to, da jo narod brani, proletariat pa jasno zahteva, da narod vlada. Zato pomeni uveljavljenje naših idealov tudi uresničenje želj vseh, zlasti pa malih narodov, kakršen je naš.

(Dalje prihodnjič.)

BEDA IN RAZDEJANJE V GRČIJI

Na Grškem je beda tolikina kakor menda nikjer v Evropi. Niti bogatini si ne morejo privoščiti vsega. Čeprav imajo denar, si reči, ki jih bi radi, čestokrat ne morejo dobiti, ker jih ni na trgu. Vrh tega je Grčija zelo razdejana, posebno njena pristanišča, izmed katerih je eno na gornji sliki.

Vprašanje uposlevanja žensk v Angliji

Ker na Angleškem manjka delavcev, so se morale ženske registrirati, da vlada izve, koliko izmed njih je sposobnih za delo v industriji. Ako bo zakon strogo izvajan, bodo ženske primorane v tovarne, kadarkoli in kjer bi se jih potrebovalo.

Angleške unije so ob tej priliki naslovile na vlado zahtevo, da morajo ženske prejemati za enako delo, kakor ga opravljajo moški, tudi enako plačo.

Ali je vaše društvo že član Prosvetne matice?

Tole mi ne gre v glavo?

Kako je mogoče, da se toliko ljudi, ki so zoper cenzuro, na vso moč zanjo, ako tisto, kar v svojih listih čitajo, ni njim po godu?

IGNAZIO SILONE:

FONTAMARA

ROMAN IZ FAŠISTOVSKE ITALIJE

Z avtorjevim dovoljenjem prevedel TALPA

(Nadaljevanje.)

Innozenco je bil tako zelo zadovoljen, da mu je dal Berardo prav, da je takoj sprejel njegov predlog: v naši navzočnosti je sam napisal to odločbo na velik kos belega papirja:

"Per ordine del podesta e proibito ragionare."

"Na podestovo povelje je prepovedano diskutirati."

Berardo je predlagal, naj bi nabili lepak nad vhodom v gostilno. Njegova uslužnost nas je osupnila. Kakor bi vsega tega še ne bilo dovolj, je dodal:

"In sedaj gorje tistemu, ki bi se lepaka dotaknil."

Innocenzo mu je segel v roko in ga je hotel objeti. Toda to, kar mu je Berardo nato povedal, mu je ohladilo navdušenje.

"To, kar podesta danes zaukazuje, sem jaz zmeraj pridigoval. Zmeraj. Z gospodi se ne diskutira, to je moje načelo. Vsa nesreča kafonov izvira iz diskutiranja. Kafone je misleči osel. Zato je naše življenje stokrat slabše kakor življenje pravih oslov, ki o ničemer ne premišljujejo — ali pa se vsaj delajo tako —. 'Neumni' osel bo nesel 70, 90, 100 kil; več ne bo nesel. 'Neumni' osel potrebuje določeno količino slame. 'Neumni' osel ima omejeno hitrost. Od njega ne boš istega dosegel kakor od krave, koze ali od konja. Noben argument ga ne prepriča. Prigovarjaj mu, nič hitreje ne bo hodil. Ne razume te — ali se vsaj dela tako —. Nasprotno pa kafone diskutira. Kafona prav z lahkoto prepričaš. Z lahkoto ga pregovoriš, da bo delal preko svojih telesnih moči. Priučiš ga stradanju. Pridobiš ga, da da življenje za gospodarja. Pošlješ ga v vojno. Natvezeš mu lahko, da pride po smrti lahko v pekel. Nu, in posledice? Kar poglejte malo okoli sebe in jih spoznajte."

Kar je Berardo povedal, nam ni bilo prav nič novo. Toda Innocenzo La Legge je kar osupnil.

"Nobeno nespametno bitje se ne mara postiti. Pravi: če žrem, delam, če ne žrem, ne delam," je nadaljeval Berardo. "Še več, tega niti ne reče, kajti potem bi že diskutiralo, nego kar nagonsko dela tako. Kar predstavljajte si, kako bi bilo, če bi namesto šestih tisočev kafonov, ki so razumska bitja, to se pravi, da so pohlevni, podučljivi, da spoštujejo karabiniere, duhovnika in sodnika, obdelovala Fucino prava delovna živina, ki bi ne imela razuma... Princ Torlonia bi moral iti beračiti!... Prispel si semkaj, dragi Innocenzo, in kmalu boš zopet po temni cesti potoval v glavno mesto. Kaj bi nas potem oviralo, da bi te ubili?... Govori!"

Innocenzo je skušal nekaj zajecljati, a ni mogel; bil je bled kakor mrlič.

"Kar bi nas oviralo," je Berardo nadaljeval, "je diskusija o posledicah, ki jih povzroča umor. Toda, Innocenzo, ti si lastnoročno na onile papir zapisal, da so danes po podestovem povelju vse diskusije prepovedane.... Prerezal si nit, ki je na njej visela tvoja varnost..."

"Čuj," se je končno posrečilo reči Innocenzu, "čuj. Ti praviš, da si proti diskusijam, toda namesto tega, bi rekel, se mi zdi, da samo preveč diskutiraš ... Ves tvoj govor ni bil nič drugega kakor diskusija... Nikoli še nisem slišal kakega osla, hočem reči nespametnega kafona, da bi tako govoril..."

"Če diskutiranje koristi samo gospodom in oblastem," sem vprašal Berarda, "čemu pa se je potem podesta odločil, prepovedati diskutiranje?"

Berardo je nekaj časa pomolčal. Nato je odvrnil:

"Spoznilo se je. Zjutraj moram ob treh vstati in oditi v Fucino. Lahko noč..."

In je odšel.

Vsak pogovor z njim se je tako končal. Govoril in pridigoval je po cele ure kakor kak župnik, razkladal je najneumnejše in najradikalnejše reči, ki si jih je domislil, in sicer z glasom, ki ni trpel ugovora. Ko je končal, mu je kdo nastavil past, tedaj se je zmedel in je brez besede odšel.

Tisti večer se Innocenzo La Legge ni vrnil v glavno mesto.

Mogoče radi Berardovih groženj. Mogoče pa radi hipne slabosti; na vsak način pa se je odločil, prebiti noč ob Sorcaneri.

Zemlja

Sredi junija se je razširila govorica, da bodo zastopniki kafonov iz Marsike sklicani na shod v Avezzano, kjer se jim bodo obrazložili sklepi nove vlade v Rimu glede fucinskega vprašanja.

Ta vest je močno vplivala na nas, kajti prejšnje vlade so sploh zanikale, da bi tako vprašanje obstojalo. Odkar ni bilo volitev, celo odvetniki našega okoliša niso več o tem govorili, čeprav so preje prav mnogo o tem razpravljali. Nihče ni več dvomil, da je vladala v Rimu nova vlada, kajti že dalje časa smo slišali o tem govoriti. To pa nam je dokazovalo, da je bila res vojna. Kajti samo vojna je pregnala staro vlado in postavila novo. Tako so nadomestili pri nas Burboni Špance in Piemontezi Burbone. Toda v Fontamari še nismo natanko vedeli, odkod je nova vlada prišla in kakšne narodnosti so bili novi gospodje. To so pač stvari, ki se dogajajo v mestu...

Ob vsaki novi vladi more kafone samo reči: "Bog nas obvaruj!" To je prav tako, kakor če so poleti oblaki na nebu; tudi tedaj ne veš, ali bodo prinesli dež ali točo. To je odvisno od Boga.

Kljub temu se nam je strašno imenitno zdelo, da se namerava zastopnik nove vlade po domače pogovoriti s kafoni.

"Zopet se vračajo stari časi," je vedno znova drdral Generale Baldissera, "ko med kočami kafonov in kraljevo hišo ni bilo gozda vojašnic, podprefektur, prefektur, ko so se vladajoči vsako leto enkrat preoblekli v reveže in odšli na semnje, da bi slišali pritožbe ljudstva... Pozneje so prišle volitve in z njimi prepad med kafoni in vladajočimi. Toda sedaj, če je res, se zopet vračamo k starim navadam, ki bi jih ne smeli nikoli opustiti."

Michele Zompa je gojil isto upanje.

"Vlada, ki izide iz volitev, je zmeraj podložna bogatinom, ki napravijo volitve," je rekel. "Vlade enega samega pa se bogatini boje... Kaj sta med kraljem in kafonom mogoči ljubosumnost in nevoščljivost? To bi bilo smešno. Toda med kraljem in princem Torlonijo je kaj takega že mogoče."

Upanje, da bo pri novi razdelitvi Fucina dobil kos zemlje, je Berarda zadrževalo, da ni drugim ugovarjal, kakor je bila sicer njegova navada in napaka.

"Vsaka vlada je sestavljena iz tatov," je samo mrmral, "za kafone pa je bolje, da je sestavljena iz enega samega tatu kakor pa iz 500... Kajti en sam velik tat, pa najsi je še tolikšen, porabi zmeraj manj kakor 500 sestradanih, malih tatov... Če bodo vnovič razdeljevali Fucino, mora Fontamara zahtevati svoje pravice..."

Neko nedeljsko jutro je prispel v Fontamaro tovorni avto; voznik je povabil vse kafone, ki hočejo v Avezzano, naj vstopijo, in je zagotavljal, da je vožnja zastonj. Ves tovorni avto je bil prek in prek okrašen z zastavicami; poslale so ga oblasti in ni veljal nič.

Slučajno nas je bilo samo deset doma, kajti ostali so že odšli na delo. Poleti, kadar je mnogo dela, nas je cerkev zmeraj oprostila nedeljskega počitka. Nihče ni mogel od nove vlade zahtevati, da bi to vedela in pa da se začne ob koncu junija žetev. Kako naj tudi mestna oblast sluti, v katerem letnem času se žanje. Kljub temu smo bili — kljub izgubi delovnega dneva — pripravljeni obiskati shod, ki bo rešil vprašanje Fucina.

Mi Fontamarezi smo že dolgo zahtevali staro pravdo, da bi sami vzeli Fucino v zakup, toda Torlonijeva uprava je to zmeraj odklanjala in je rajši oddajala zemljo zdravnikom, odvetnikom, učiteljem in bogatim kmetom, ki so nas nato najeli za delo na njem. Tako smo že nehali upati, da bi sami dobili kako zemljišče v Fucinu. Preostalo nam ni nič drugega, kakor čakati na znamenito razlastitev, o kateri je don Circostanza tolikokrat govoril, zlasti pa na večer pred volitvami.

"Fucino mora biti last tistega, ki ga obdeluje," je bila večna pesem dona Circostanze.

Fucino naj bi bil torej sedaj odvzet princu Torloniji, bogatim kmetom, odvetnikom in ostalim neopravičenim posestnikom in razdeljen med tiste, ki ga obdelujejo, to se pravi med kafone. Zato se je nas vseh polastilo veliko razburjenje, ko smo izvedeli, da bodo v Avezzanu razdeljevali Fucino in da je nova vlada nalašč poslala v Fontamaro avto, ker je hotela, da dobe končno kafoni svoj delež. Redki kafoni, ki so ostali v Fontamari, so torej stopili na tovorni avto, ne da bi zahtevali nadaljnjih pojasnil. Bili so: Berardo Viola, Antonio Zappa, Teofilo della Croce, Baldovino Sciarappa, Simplicius, Jacobo Losurdo, Pontius Pilatus in njegov sin, Andreas Corporale, Raffaele Scamorza in jaz.

Pred odhodom je voznik vprašal:

"In prapor?"

"Kakšen prapor?" smo se začudili.

"Vsaka kmečka skupina mora brezpogojno imeti prapor, tako se glasi moj nalog."

"Kaj pa je to prapor?" smo vprašali.

"Prapor je zastava," nam je pojasnil.

(Dalje prihodnjič.)

SLOVENSKA DUHOVŠČINA ZA NOVO, POŽIVLJENO AKCIJO V POMOČ STAREMU KRAJU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

pridejo naši rojaki lahko brez posebnih ovir v Ljubljano in tam bi dobili podporo, namenjeno njim.

Torej tu imamo pot, po kateri lahko pomagamo in kjer smo gotovi, da bo denar prišel direktno v roke našim ljudem, ne da bi se ga kaj prijelo te ali one vlade.

Vzpričo tega, ker je pomoč nujno potrebna in to še pred zimo in vzpričo tega, ker se pomoč lahko takoj pošlje, se je v Clevelandu organiziral odbor gg. duhovnikov in lajikov, ki si je nadel nalogo, da začne agitirati za nabiranje prispevkov. Odbor se je obrnil na glavni odbor slovenske sekcije Jugoslovanskega relifnega odbora in mu ponudil svoje sodelovanje. Ako bo odbor to sprejel, se bo odbor slovenske pomožne akcije reorganiziralo v toliko, da bodo v odboru tudi naši duhovniki, ali vsaj kateri izmed njih.

To se nam zdi zelo umestno in potrebno. Dozdaj se je popolnoma prezrlo naše duhovnike v tej akciji in vendar so ti zmožni organizirati po slovenskih farah širom Amerike in Kanade izdatno število naših rojakov, ki bi se prej odzvali klicu svojih duhovnih voditeljev, kot klicu koga drugega.

Ako se bo strnilo obe strani, duhovniško in civilno in bi obe prijeli za delo, bi se kmalu pokazal uspeh, dočim zdaj akcija ne gane nikamor.

Lahko je več vzrokov, da je stvar skoro na mrtvi točki. Morda so v vodstvu osebe, ki jim narod na zaupa popolnoma. Morda je vzrok mrtvilu to, ker narodu še nihče ni povedal, da se lahko pošlje pomoč stari domovini takoj. Kar se tiče zadnje točke, je nejasnost odstranjena in kar se pa tiče zaupanja, bo gotovo doseženo, če bodo v odboru zastopane vse stranke, zlasti če bo v odboru naša duhovščina.

Gori omenjeni odbor si je nadel nalogo, da začne z akcijo takoj. Kot rečeno, je najprej ponudil sodelovanje že obstoječemu odboru slovenske sekcije in če ta ne bo hotel tega sodelovanja sprejeti, bo ta odbor začel z delom popolnoma samostojno in dvignil akcijo za nabiranje doneskov po vseh slovenskih farah v Ameriki.

Ta odbor ima tudi to prednost, da gre lahko do škofov v vseh farah, ki bi razglasili splošno pobiranje denarnih prispevkov v svojih župnijah, kot so to ameriški škofje storili na primer za Poljake.

Mi iz srca pozdravljamo ta korak slovenske duhovščine in vemo, da bo pozdravil to idejo tudi naš narod tukaj. Zdaj vidimo pred seboj jasno pot, da bo naš trpeči narod v stari domovini res in takoj dobil pomoč iz Amerike. Upamo, da bo to idejo pozdravil tudi glavni odbor slovenske sekcije in sprejel ponudeno roko naše duhovščine za sodelovanje pri teh humanitarnem delu.

Dovolj je bilo cincanja, dovolj omahovanja. Zdaj je treba akcije.

Iz navedenega članka Ameriške Domovine je razvidno, da duhovščina kot taka hoče mesto v odboru slovenske sekcije JPO, ali pa bo vodila svojo akcijo samostojno. In rečeno je bilo, da bo v slednjem slučaju uspešnejša, kakor pa če se pridruži JPO. Lahko bi sicer duhovniki sodelovali kot člani KSKJ in drugih društev, toda to je za navadne člane, ne zanje.

Ako se odloči za samostojno akcijo — in rečeno je bilo, da bo vladno dovoljenje v ta namen lahko dobila, računa, da se bodo katoliški člani odbora slovenske sekcije JPO od nje ločili in sodelovali z novim odborm v Clevelandu. In vrh tega, denar bo pošiljan tja škofu Rožmanu, da bo on pomagal potrebnim. In med potrebnimi kajpada niso samo kmetje in delavci, ki so že od nekdaj v stiskah za kruh, ampak sedaj tudi duhovniki.

Rev. Kazimir Zakrajšek je pokazal, da je še vedno dober organizator, dober strateg, in da njegova izjava ob prihodu v to deželo, da se ne bo več pečal s politiko in drugimi posvetnimi zadevami, ni pomenila drugega, kakor da bo prav pridno ostal pri svojemu staremu poslu — to je, v "politiki" in takih rečeh.

Značilna je omemba v Ameriški Domovini, da morda ni nič kaj odziva v slovenski sekciji JPO zato, mogoče zato, ker so v njemu osebe, "ki jim narod ne zaupa popolnoma".

Tu ima sijajno priliko Janko Rogelj, direktor publicitete, da pove, čemu naj bi narod ne zaupal prav tako Josephu Zalarju, ki je vendar glavni tajnik glavne slovenske katoliške podporne organizacije v tej deželi in je obenem tajnik slovenske sekcije JPO; dalje Josepini Erjavčevi, ki je tajnica največje slovenske ženske katoliške organizacije; in pa blagajniku Leo Jurjevcu, ki je predsednik ZSZ. Pa še drugim iz katoliških vrst. Kar se tiče drugih zastopnikov, niso na tako odgovornih mestih, razen Vincent Cankar, ki pa v glavnem predseduje sejam in izvršuje potrebna pota, kolikor hoče in utegne.

Vzrok, da je tu ta članek je to: Morda se je Janko Rogelj zelo zmotil, ko je udaril v ves slovenski tisk s člankom zoper Proletarca in njegovega urednika, dasi je Proletarec v nestrupeni besedi, z dalekovidnostjo pojasnil, da imajo to stvar v rokah klerikalci. In nov dokaz za to našo ugotovitev je, da nadklerikalci, to je duhovniki, s svojimi lajiki v odboru slovenske sekcije JPO niso zadovoljni. Priča je prej citirani članek iz "Ameriške Domovine".

JOSEPH TURSICH

Andrew Vidrich iz Johnstownna je nam v pismu z dne 4. septembra poročal sledeče:

Agilnega Jožeta Turšiča iz Jennersa, Pa., ni več. Vzel si je življenje sam. Ne verjamem, da bi vsled pomanjkanja to storil, čeprav že precej časa ni delal, ker mu je v nesreči strlo prst v majni in je bil na bolniški listi. Komaj par tednov tega mi je dejal, da vzlic tej nezgodi ima dovolj za preživljanje.

Njegova žena in otroci so se preselili pred tedni v mesto New York, za katerimi je bil tudi on namenjen. Bržkone ga je pognala v ta čin otožnost. Privajen je bil temu kraju, ki se mu je prirastel k srcu. Izredno mnogo je storil za društvo št. 503 SNPJ. S sodelovanjem drugih agilnih članov ga je dvignila z nič na srednjo veliko društvo. Toda najdelavnejši člani tega društva, in s tem obenem najožji Turšičevi prijatelji, so se izselili v Cleveland, v Detroit itd.

Nič manj delaven ni bil za Proletarca, Ameriški družinski koledar in Majski glas. Lani je bil delegat na zboru JSZ in Prosvetne matice v Clevelandu.

Sklepam, da ga je gnala v ta obupni čin otožnost, ker je postal osamljen."

Poleg gori citiranega pisma nam je s. Vidrich poslal izrezek iz ondotnega časopisa, ki poroča, da si je Joseph Tursich končal življenje na progi B. & O., da je bil takoj mrtev in njegovo truplo pa prepeljano k pogrebniku Josephu Hoffmanu v Boswell.

Dotično poročilo iz angleškega lista pravi, da je dr. F. E. Sass, mrliški oglednik (koroner) Somerset Co., slučaj preiskal, a ni dognal vzroka Turšičevega čina.

Ugotovil pa je, da mu je žena iz New Yorka pisala, da naj pride tja za svojo družino, ker so si dobili dom in da si je kovčege s prtljago že pripravil za odhod.

Koroner meni, da so se vsled delovnih razmer okoliščine za Turšiča tako spremenile, da je to vplivalo na njegove živce, posebno še, ker se je ponesrečil v rudniku in si pohabil prst. Žena z otrocmi se je odločila iskati boljši prostor za preživljanje in on je bil pri volji iti za njo čim si dobe ugoden prostor. Pisali so mu, da je vse v redu, in da ga pričakujejo. Toda bržkone mu je postalo ob pomisli, da se mora posloviti od tako priljubljenega mu kraja in ostalih prijateljev tako hudo, da ločitve ni mogel prenesti.

*

Pokojni Turšič je bil pred leti tajnik kluba JSZ v Barbertonu. Za Proletarca je v agitaciji storil kolikor največ mu je bilo mogoče in sploh za vse naše gibanje.

Bil je spoštovan, in kot ugotavlja že prej Vidrich, se je tudi trudil, da ne bi družina nobenkrat prišla v pomanjkanje.

Sedanje težke, napete razmere, ki gredo ljudem na živce, selitve družin za delom iz domačij drugam, razočaranja, in obupavanje na pogled, koliko truda in žrtev je bilo treba, pa je spredaj spet le tema, vse to povzroča med ljudmi, kakršen je bil Joseph Tursich, silne duševne bolečine.

Star je bil šele 52 let, doma iz Cerknice, okraj Logatec na Notranjskem.

V aktivnostih v našem društvenem, unijskem in političnem življenju si je pokojnik zaslužil častno mesto. Njegovi družini iskreno sočutje.

AGITATORJI NA DELU

Vse naročnine, ki jih pošiljejo zastopniki in drugi agitatorji Proletarca, so šteto na bazi polletnih naročnin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem seznamu z dvema polletnima.

Anton Zornik, zap. Penna.	39½
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	27½
Anton Jankovich, (Cleveland in Illinois)	16
Louis Barborich, Milwauke, Wis.	14½
Frank Cvetan, Tire Hill, Pa.	10
Leo Junko, Detroit, Mich.	5
John Teran, Ely, Minn.	4
Martin Judnich, N. Chicago, Ill.	4
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	4
Anton Zupančič, Pt. Marion, Pa.	2
Mike Krultz, Willard, Wis.	2
Anton Tomšič, Oakland, Calif.	2
John Krebel, Cleveland, O.	2
John Gallon, Osage, W. Va.	2
Kristina Turpin, Cicero, Ill.	1
John Sukl-, Crested Butte, Colo.	1
Vinc. Yaksetich, McIntyre, Pa.	1
Joe Oblak, Chicago, Ill.	1
Frank Boltezar, Pueblo, Colo.	1

Skupaj v tem izkazu (4 tedne, od 9. avgusta do 6. sept.) 139½ naročnin. Prejšnji izkaz (4 tedne) 261½ naročnin.

Ako s Proletarcem soglašate, izrecite mu priznanje s pridobitvijo novega naročnika.

Seja kluba št. 27 JSZ

Cleveland, O. — Prihodnja redna mesečna seja kluba št. 27 JSZ se bo vršila 12. septembra ob 8. zvečer. Pozivamo članstvo, da se je udeleži v polnem številu ter sodeluje pri ukrepanju, kaj lahko storimo za povečanje naših aktivnosti na kulturnem in političnem polju.

• Da, z zadostnim številom električnih iztokov v vsaki sobi boste imeli mnogo manj "dela" pri hišnem "delu". Ne bo več dolgih, s prahom pokritih vrvi, razpredajočih se sem in tja... nikakega gnezda zamotanih žic... nikakih komplificiranih zatikljajev. Z lahkoto in udobno uporabljate "vacuum" čistilec in drugo opremo... z lahkoto uredite in preuredite svoje pohištvo.

Zakaj bi ne telefonirali zdaj in videli, kako malo stane instalacija več električnih iztokov v vaši hiši.

Samo pokličite RANdolph 1200.

Commonwealth Edison Company

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. Lawndale Ave., Chicago

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Kralj Petar II. je imel zadnjo soboto svoj prvi govor po radiu. Govoril je angleško. Spored je bil aranžiran pod pokroviteljstvom društva, ki se imenuje American Friends of Jugoslavia. Kralj je omenjenega dne postal polnoleten, pa mu je čestital general Dušan Simović in iz New Yorka pa predsednik omenjenega društva ter Wendell Willkie. V sporedu iz New Yorka je bilo tudi par pesmi, ki jih je pel zbor pod vodstvom Ignaca Hudeta. Na radio postaji v Chicagu je bil program, vključivši vsi govori, oddajan s fonografskih plošč. Kraljev govor, čeprav ga ni sam napisal, ni bil kak poseben dokument nego le zagotovilo, da je prevzel kraljevanje v krizi in da bo deloval za obnovitev Jugoslavije. Nemčija je stvar nekoliko skazila z imenovanjem vojvode Milana Nedića za premierja nove srbske vlade v Beogradu. Nedić je bil povišan v vojvodo od mladega kralja Petra in Dušana Simovića vsled svoje junaške borbe za obrambo Skoplja, in srbski tisk ga je slavil za narodnega junaka. Sedaj ga Petrova vlada v Londonu obsoja, a Nemcem se je le posrečilo postaviti na krmilo v Srbiji močne osebnosti, s katerimi jim bo lahko ribariti v kalnem.

V Angliji so prošlo nedeljo molili v vseh cerkvah za zmago Anglije in Sovjetske Unije. Kdo bi si bil pred nekaj leti mislil, da bodo ljudje sploh kje molili za "brezbožno" državo, posebno še, da bodo molili v Angliji, kjer Rusije niso imeli kaj posebno radi niti takrat, ko je bila pravoslavna, to je, "globoko verna" in so vsi člani vlade s carjevo družino vred hodili k službi božji. V Angliji jih je mnogo, ki smatrajo, da se Rusiji z molitvijo ne bo nič pomagalo, pa zahtevajo, da naj ji da vlada potrebno pomoč v materijalu in tudi s povečanjem angleških bojnih aktivnosti proti Nemčiji.

Frank Barbič je v prejšnji številki prijemal urednika Proletarca in pa clevelandske sodruge zaradi Lovšetove kampanje. Oziroma zato, ker delujejo zanj. Odgovora pa da na svoj dopis noče od Snoja, je pisal v dopisu, nego od urednika in eksekutive JSZ. Odgovorov, pojasnjevanja in poudarjanje našega stališča je bilo s te strani zadosti, v tej številki pa ima odgovor s svoje strani v isti zadevi Ivan Jontez.

Clevelandska delavska federacija je indorsirala za županskega kandidata A. H. Day-a, ker je on po njenem mnenju izmed vseh kandidatov najbolj vreden delavskih glasov. Enakopravnost pravi k temu: "Da ni indorsirala sodnika Franka J. Lauscheta, je najbrže vzrok njegov pogon proti delavskim raketirjem, katerim je bil strog in neprizanesljiv, toda pravičen sodnik." — Mogoče ima to res kaj opraviti s tem, in ako ima, to pomeni le, da vzlic čiščenju, zveznim in drugim obravnavam proti unijskim raketirjem, je clevelandska delavska federacija ostala še vedno gnezdo raketirstva. A navadno so velike, odgovorne delavske federacije precej oprezne v indorsiranjih. Morda je clevelandska v izbiranju med delavskimi prijatelji storila izjemo in se zmotila. A včasi pri takih stvareh odločuje tudi to: nekateri kandidati so smatrani za naklonjene AFL, drugi pa so smatrani za pristaše CIO, ali pa so zoper unije sploh. Običajno so "delavski prijatelji" v politiki za unije le pred volitvami.

John Gottlieb v Chicagu sklicuje za na ta petek (12. sept.) v cerkveno dvorano sestanek zastopnikov tukajšnjih slovenskih društev v namenu, da se organizirajo zbirati prispevke v pomoč ljudem v staremu kraju. Njegov dopis, v katerem je podpisan kot tajnik krajevnega pripravljalnega odbora, je v tej številki. Pojasnjuje, da društva pismenih vabil ne bodo dobila, ker pripravljalni odbor želi prihraniti čas in stroške. Ker je sestanek sklican v naglici, je možno, da bo katero društvo dopise v listih prezrlo, ali pa čakalo seje. Bilo bi torej boljše, da bi se z iniciativo za organiziranje takega sestanka bodisi preje pričelo, ali pa sestanek sklicalo pozneje. Sklicatelj bi moral tudi upoštevati, da odide istega dne, ko se sestanek vrši, mnogo članov čikaških društev SNPJ in SSPZ na konvencijo v Pittsburgh, pa ne bodo mogli sodelovati, tudi če bi imeli voljo za to. Priporočljivo je, da ker je akcija skupna, sodelujejo vsa društva in je upati, da bodo vsa zastopana.

M. J. Trunk je napisal v Am. Slovenca editorial z naslovom **"Molimo za slovansko Rusijo."** Angleži torej niso edini, ki molijo zanjo. Svoj članek Rev. Trunk takole pričenja: "Za Rusijo moramo moliti. To stori lahko vsak, ako veruje v moč molitve." Rev. Trunk bi bil lahko v istem članku povedal, da mnogo katoličanov moli proti Rusiji. Nedvomno veliko več kakor zanjo. Na primer, goriški nadškof Margotti je v posebnem pastirskem pismu pozval vse vernike, med katerimi je v njegovi škofiji večina Slovencev, da naj molijo za zmago nemškega in italijanskega orožja v vojni z Rusijo. In v Španiji pridigajo vsi duhovniki od najvišjih do najnižjih, da je Rusijo treba zdrobiti in kličejo pri tem Boga na pomoč. In tudi katoličani v Sloveniji niso molili zanjo, ne ko je bila pod carji, in ne od kar je pod boljševiki. Razlika je le, da so do nedavna molili proti nji. Skoro gotovo je, da so nebesa v tej stvari ostale nevtralne, pa se bodo morali verniki med sabo sami pomeniti z molitvami in drugače kar v tej solzni dolini.

Županiku v Leadvillu morda ni znano, da tudi na Hrvatskem katoliška duhovščina ne moli za Rusijo, nego moli, da bi jo "vzel vrag" oziroma saj veste, kako govore Hrvati, kadar so sami med seboj in ne mislijo na tisk. Maršal Kvaternik, ki je poleg Pavelića in zagrebškega škofa najjačja osebnost v "neodvisni", je organiziral čete hrvatskih prostovoljcev in jih poslal na ruska bojišča, da pomagajo Nemčiji. Ko jih je pozdravil v slovo, jim je dejal med drugim: "Zanašam se, da se boste krepko borili v duhu gesla: "Za Boga in Hrvatsko!"

Anglija je pozivala male dežele in narode, takoj ko je prišel Churchill na krmilo, da naj združeno, vsi zaeno nastopijo proti Hitlerju. Pred Churchillom so to delali mnogi drugi liberalni in delavski državniki. Vlada Jugoslavije ni sledila tem klicem, nego pošiljala v Rim in Berlin svojega kneza Pavla in ministre, da so igrali vlogo "apizarjev" in časopisje doma — hrvatsko, srbsko in slovensko, je to vlogo z odobranjem označevalo za "mirovno politiko". Noben list v Sloveniji in ne drugje v Jugoslaviji ni smel zapisati ničesar zoper Hitlerja, ne proti Mussoliniju. A sedaj mnogi izmed tistih, ki so vodili tako politiko, ne morejo najti dovolj ostrih besed proti diktatorjema v Berlinu in Rimu. Bilo bi boljše, če bi že takrat vedeli, da nista bila v onih časih, ko še nista udarila po Jugoslaviji, nič boljša, kakor sta sedaj.

Kogar zanima

Cleveland, O. — V naslednjem priobčam nekaj izčrpkov iz zapisnika seje odbora collinwoodskih slovenskih volilcev za Lauschetovo izvolitev za župana, ki se je vršila dne 24. avgusta t. l. v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd. To se mi vidi potrebno zaradi boljšega razumevanja položaja in ljudi v naši metropoli. Izčrpki se dobesedno glase:

"Besedo dobi Frank Barbič, ki pravi, da se čudi, kako so se nekateri ljudje spremenili, ker so danes za demokrata, kar niso bili nikoli poprej. On ima rad Lauscehta, ker je fejst fant in bo volil zanj in tudi prispeval v njegov fond; pribije pa dejstvo, da je Lausche uradni kandidat demokratske stranke. Nato priporoča, da bi se ne obračali na društva za podporo, ker bi to ne bilo dobro, temveč naj se na sejah zbira prostovoljne prispevke."

Pozneje: "Predsednik nato vpraša Barbiča, kaj je hotel povedati. Poprej mu je vzel besedo samo zato, ker je hotel, da se najprej rešijo najvažnejša vprašanja, toda zdaj lahko govori kolikor hoče. Barbič nato pobija idejo, da bi se obračali direktno na društva za prispevke v kampanjski sklad, češ da mnogim društvom ni dovoljeno, n. pr. društvom SNPJ, prispevati v politične namene. S tem sproži splošno diskuzijo, v katero posežejo domala vsi navzoči in tekom katere pade tudi očitek, češ, če je bilo vse v redu, ko so društva prispevala denar za soc. stranko oziroma JSZ in Prosvetno matico, tedaj imajo ista društva tudi pravico, prispevati za zmožnega in poštenega rojaka, ki kandidira v važen urad. Če pa nimajo te pravice, potem pa v bodoče tudi za Prosvetno matico JSZ ne bomo dajali.

"Nato dobi besedo zapisnikar Jontez, ki izjavi, da je Prosvetna matica JSZ izključno delavska prosvetna ustanova, ki s to stvarjo nima nobenega opravka. Barbič tudi ni Prosvetna matica! Zato prosi navzoče, naj nikar ne tlačijo Prosvetne matice v to diskuzijo, ki je med njimi in Barbičem. Opravite z njim, a Prosvetno matico pustite pri miru!"

Mislim, da čitatelj, ki zna čitati, ne potrebuje nobenega komentarja k tem izčrpkom. Na dotični seji je bilo 24 ljudi, ki so priča, da so ti izčrpki točna slika diskuzije, katero opisujejo.

Ivan Jontez.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto; $3.00 za pol leta; $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto; $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

PROGLAS SLOVENSKIH MINISTROV V KRALJEVSKI JUGOSL. VLADI, NAMENJEN VSEM SLOVENCEM

(Op. ur.—Spodnji proglas smo v par številkah že omenili. Omenjamo ga znova v tej številki na 1. in 2. strani. V sledečem priobčujemo proglas z naslovom vred dobesedno, kakor smo ga prejeli.)

Vsusodnem času, ko se lomi zgodovina narodov, ko se bori človeštvo za novo razdelitev oblasti in nov red, pozivamo Slovence, da mislijo le eno: kako bi vse storili in žrtvovali, kar moremo, za svobodo vse slovenske zemlje v združeni državi jugoslovanskih narodov.

Dne 14. decembra 1940 je umrl naš veliki voditelj dr. Anton Korošec. Kakor je s' svojo smrtjo l. 1917 dr. Janez Evangelist Krek označil uspešen zaključek prve slovenske borbe za narodno svobodo, tako je g. dr. Anton Korošec zaključil dobo uveljavljanja Slovencev v prvi dobi državnega življenja kraljevine Jugoslavije.

Na dan pogreba dr. Korošča smo soglasno izvolili za njegovega naslednika g. dr. Kulovca Frana. Po večnih načrtih se je zgodilo, da je dr. Kulovec osebno doprinesel največjo žrtev takoj pri prvem sovražnem napadu na našo domovino. Ena prvih bomb, ki so padle na Beograd, je zadela predsednika dr. Kulovca, ko je čakal voz, da gre opraviti sv. mašo, in ga raztrgala.

Za to se je vlada izpopolnila tako, da je dobil g. dr. Miha Krek ministrstvo za zgradbe, kot minister brez portfelja pa je vstopil v vlado bivši minister g. Franc Snoj.

Ko je bilo že čisto gotovo, da bo Nemčija napadla sta bila s posebnimi pooblastili od vodstva poslana v inozemstvo ravnatelj Zadružne zveze in bivši narodni poslanec g. Franc Gabrovšek ter tudi urednik "Slovenca" g. dr. Alojzij Kuhar.

Tako so razmere nanesle, da smo podpisani prevzeli začasno vodstvo borbe za slovensko svobodo. V tej lastnosti in dolžnosti tudi pišemo vsem Slovencem v stari domovini, in izven, ki so v izseljeništvu kjerkoli po širnem svetu.

Poglejmo naprej dogodke.

Jugoslavija je bila država miru. Vsa njena prizadevanja, odkar se je začela nova vojna v Evropi, so bila posvečena ohranitvi dobrih, rednih in mirnih odnošajev z vsemi sosedi. **Slovenci smo v tej mirovni politiki najaktivnejše sodelovali.** (Poděrtano od u. Prol.)

Iznenada, zahrbtno in nelojalno, brez razloga, brez napovedi, so bila ta mirovna prizadevanja uničena, ko sta Nemčija in Italija dne 6. aprila 1941 zjutraj napadli Jugoslavijo naenkrat z vsemi vrstami orožja na suhem, na morju in s zraka. Isti dan so bila bombardirana mnoga jugoslovanska města, posebno hudo pa Beograd, ki je bil v prvih treh dneh porušen. Slovenija je bila napadena na vseh mejah tako z nemške kakor z italijanske strani.

Že prve dni so bili uničeni najbolj važni vojaški objekti v vsej državi. Motorizirane kolone težkih oklopnih sovražnih edinic so napravile globoke zareze v sredino države. Po Jugoslaviji so padle na to še Madžarska in Bolgarija, tako da je bila popolnoma obkoljena. Nesorazmerna borba je bila v enem tednu končana, ker se toliki premoči Jugoslavija ni mogla zoperstaviti, pričakovana pomoč pa ni imela dovolj časa, da bi bila mogla priti.

Povdarjamo, da so se Slovenci v teh težkih urah pokazali za najbolj disciplinirane in najbolj požrtvovalne državljane in odlične vojake. Naši polki so vztrajali do konca. Slovenski Maribor so sovražniku večkrat iztrgali iz rok. Nikjer ni na Slovenskem sovražnik mogel napredovati vse dotlej, dokler ni bil zaukazan splošen umik naših čet, ko je namreč sovražnik prišel za hrbet. Pa tudi drugod po vsej državi so v vseh vrstah orožja slovenski častniki in vojaki postavili celega moža.

Z zadnjimi možnimi sredstvi je odšel v inozemstvo Nj. Vel. Kralj in jugoslovanska vlada z njim. Pri njima se nahaja tudi podpisana slovenska delegacija, da na strani združenih demokracij storimo, kar moremo za zmago pravice in za našo svobodo, ter da organiziramo slovenske sile.

Prepričani smo do dna duše, da bo pravična stvar zmagala. Vstrajati hočemo do konca z Anglijo in njenimi zavezniki in se boriti do zadnjega proti zgodovinskim stoletnim sovražnikom slovenstva in slovanstva, namreč proti Nemcem, Italijanom in Madžarom.

Naš cilj in program je: Osvoboditi in združiti vse ozemlje, vse pokrajine in kraje, kjer strnjeno prebiva slovenski narod. Državne meje Italije, Nemčije in Madžarske nas več ne ločijo. Slovanska narodna družina zahteva in se vsa bori za svojo naravno, osnovno, človeško in narodno pravico, namreč za popolno svobodo vsega slovenskega ozemlja.

Trdno smo prepričani, da bomo svobodo dosegli in jo mogli trajno ohraniti samo v skupnosti z drugimi slvanskimi brati, zlasti s Hrvati in Srbi, s katerimi nas veže 20 let skupne usode, ki je posvečena s krvjo našega voditelja dr. Kulovca in z žrtvami najboljših sinov vseh treh jugoslovanskih narodov.

Samo združeni bomo mogli zopet organizirati primerno veliko in močno, notranje pravilno urejeno narodno državo, ki bo dala tudi slovenskemu narodu svoboden razmah narodnega, kulturnega in gospodarskega življenja.

Po trpljenju in vztrajnem delu bo prišlo naše narodno vstajenje.

ZA ENKRAT VELJAJO SLEDEČA NAVODILA:

1. Vsi Slovenci, **ki žive na od sovražnika ZASEDENEM ozemlju**, naj se, v kolikor žele, brez ozira na njihovo dosedanje državljanstvo smatrajo za Jugoslovane in naj se z zaupanjem obračajo na jugoslovanska državna zastopstva, konzulate in agencije, za zaščito. (Op. ur.—To je zelo nejasen stavek. Poudarek naš.)

2. Slovenci v zasedenem ozemlju naj mirno čakajo na navodila.

3. Na pozive jugoslovanskih oblasti naj vsi Slovenci takoj store, kar je v njihovi moči, da bo vsako delo strnjeno in uspešno. Le če bo vsak izmed nas storil vso svojo dolžnost, smemo upati, da bomo izvojevali svobodo našega naroda.

Verujemo v Boga in njegovo večno pravičnost.

Zaupamo v varstvo in pomoč Marije, Kraljice Slovencev.

Za osvoboditev Jugoslavije, za novo, večjo in srečnejšo Jugoslavijo. Živel naš vladar kralj Peter II.

V izgnanstvu na Belo nedeljo 1941.

Dr. Miha Krek, Franc Snoj, Franc Gabrovšek, Dr. Alojz Kuhar.

TISKOVNI FOND PROLETARCA

XXII. IZKAZ

Na predlog Antona Tomšiča iz Oaklanda, Calif., in na apel upravništva so se odzvali še sledeči:

West Allis, Wis. Rudy Singer $1.

Cleveland, O. Ant. Jankovich $1.50; po $1: Math Zoran (De Pue, Ill.), Angela Zaitz in Frank Zbačnik (Chicago, Ill.); Mike Sintich 90c; Anton Gosar (Waukegan, Ill) 50c, skupaj $5.90. (Nabral Anton Jankovich.)

Chicago, Ill. Vincenc in Rose Jurman (Cleveland, O.) $5.00; po $1: Frank Primozich (Milwaukee, Wis.), Louis Čebron in Anton Krečič (Cleveland, O.), skupaj $8.00. (Nabral Chas. Pogorelec.)

Cleveland, O. John Simčič $1.00

Rices Landing, Pa. Anton Zorich 25c.

Oakland, Calif. Po $1: Max Arnsek in Ernest Bayce, skupaj $2.00. (Poslal Anton Tomšič.)

Kemmerer, Wyo. John H. Krzisnik $1.50; John Starovašnik $1.00; John Krzisnik 50c, skupaj $3.00. (Poslal John H. Krzisnik.)

Leadville, Colo. Mary Mihelich $1.

Chicago, Ill. Neimenovan $1.00.

Skupaj $23.15, prejšnji izkaz $1,194.51, skupaj $1,217.66.

Srbija dobila novo vlado

Milan Nedić, ki ga je zamejna vlada povišala v vojvodo, načelnik režima po Hitlerjevi volji

Beograd. — (JK) — Tukajšnji dopisnik uradne nemške agencije DNB je poslal v Berlin 29. avgusta sledečo brzojavno vest: Bivši jugoslovanski minister vojske in mornarice vojvoda Milan Nedić je z odobrenjem nemškega vojaškega governerja letal. gen. Danckelmanna sestavil novo vlado v Srbiji. Pridržavši sebi predsedništvo vlade je postavil Milana Ačimovića za notranjega in Ognjena Kuzmanovića pa za zunanjega ministra.

Berlin potrjuje vest o Nedićevi vladi v Beogradu

Berlin, 30. avg. — (JK) — Pečaje se uradno po radiu s sestankom, ki sta ga imela Hitler in Mussolini in ki se je končal včeraj, je danes govornik nem. zunanj. ministrstva izjavil tole: Včeraj je bilo tukaj uradno objavljeno osnovanje nove Srbske države z vojvodom Milanom Nedićem na čelu. V duhu zaključkov konference med Hitlerjem in Mussolinijem in v smislu točk, ki sta jih ona dva objavila za preureditev bodoče Evrope, dokazuje to osnovanje Srbske države dovolj jasno, da so osiščne sile pri volji dati priliko vsakemu poedinemu narodu za to, da prevzame popolno odgovornost v obsegu svojega govornost v obsegu svojega "življenjskega prostora".

Komentar k sestavi Nedićeve vlade v Srbiji

— "JK": Nemci niso nikoli javili, da so ujeli gen. M. Nedića, ki ga je jugoslov. vlada radi njegovega junaškega odpora proti nemškemu prodiranju preko Skoplja povišala v vojvodo, še preden je zapustila deželo. Ostanki Nedićevih čet so četovali še nadalje ter dejansko držali v svoji oblasti dobršen del Srbije, Črne gore, Dalmacije, Bosne in Hercegovine. V stiski in nemožnosti, da bi sedaj vrgle večje število svoje vojske v Jugoslavijo ter tako ugnale te četnike tamkaj, je prav lahko mogoče, da so nemške oblasti stavile gen. Nediću nekakšno ponudbo in da jo je on kot vojak sprejel v upanju, da bo s tem prihranil narodu in deželi mnogo krvi in trpljenja. Kot vojak, ne pa kot politik in državnik, je pač verjel v častno besedo vojaka — Švaba! Brez dvoma se bo z njim, njegovo vlado, deželo in narodom naposled zgodilo isto in še hujše, kakor se je zgodilo z vlado drugega vojaka, ki je veroval Švabom, z ono maršala Petaina na Francoskem! Kar najbližnja bodočnost bo pokazala, koliko je bilo v tem činu gen. Nedića iskrenosti in dobrih namenov, pa koliko 'kvizlinštva'. — Ačimović in Kuzmanović sta tudi doslej fungirala kakor nekakšna "srbska vlada v Beogradu", kateri so Švabi sedaj le še dodali domnevno avtoriteto vojvode Nedića in — njegove čete, če in koliko so mu te sledile tudi v tem njegovem postopanju. Pravi četniški vojskovodje in narodni, ne profesionalni borci liki Čeda Milić, ne bodo nikdar šli na limanice niti ne v takšne eksperimente s Švabi. Za nje je edinole boj na življenje in smrt. Lahko se zgodi, da naredi nadaljevanje odpora teh četnikov in junakov konec tudi vladi vojvode Nedića. — Kolikšen bo tisti odkazani 'življenjski prostor' in kako pa koliko se bi mogli Srbi razširiti v njem, je stvar, ki ji ni treba nobenega komentarja.

Papež kliče v molitev za "čimprejšnji, pravični mir"

Papež Pij XII. je neoporečno eden najposobnejših izmed potomcev vatikanske diplomacije. Toda dasi sedaj baš on poseduje svojo 'državo" — v obsegu nekaj akrov — ima sveta stolica manj diplomatične moči kot kadarkoli prej v zgodovini, od kar se je papeštvo uveljavilo.

Papež Pij XII., ki je bil pod prejšnjim papežem njegov državni tajnik,

PAPEŽ PIJ XII.

je storil pomoto s podpiranjem klerofašizma v Avstriji, Francovega fašizma v Španiji, Mussolinijevega v Italiji in s ponujanjem sprave s Hitlerjem.

Kakor je v interesu vsega človeštva, tako je tudi v korist cerkve, da zavlada na svetu mir. In naravno, papež Pij XII. to prav tako ve, kot kmetje, delavci in drugi ljudje, ki trpe grozne posledice sedanje vojne.

Tudi v Zed. državah bodo po papeževem navodilu katoličani dne 14. septembra molili za mir. V večjih škofijah so najeli arene v ta namen, v katerih bodo molili za prenehanje klanja. Škoda le, da vojna ne bo vsled tega niti za en dan prikrajšana.

Look Magazine prinese serijo člankov o Slovanih

Revija Look oglaša, da bo imela v izdaji z dne 7. oktobra daljši ilustriran članek o Čehih, Jugoslovanih, Poljakih in Rusih.

ZA LIČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz govorov Jugoslovanov na kongresu v Moskvi

Moskva, USSR, 15. avg. — Vseslovanski kongres, ki se je vršil tu, se je končal s popolnim uspehom pod predsedstvom ruskega pisatelja in akademika Alekseja Tolstoja, ki ni drugače slovitemu ruskemu pisatelju L. N. Tolstoju nič v rodu Vsi Jugoslovani, ki so se prav aktivno udeleževali kongresovega dela, so se sedaj organizirali v stalni Jugoslov. odbor, da nadaljujejo delo glede obveščanja Hrvatov, Srbov in Slovencev toliko po podjarmljenih krajih v domovini kolikor v svobodnem inozemstvu in izseljeništvu, pa da nadalje seznanjajo v prvi vrsti Ruse in potem pa tudi ostale kulturne narode s problemi Jugoslovanov. Zlasti se bo delovalo na propagandi v podjarmljenih krajih na kulturni propagandi, na književnem in umetniškem polju v vseh panogah umetnosti in naposled na organiziranju pomoči za vojake, ubežnike in sirote, a vse to pa v popolnem soglasju in sodelovanju z uradnimi zastopniki Kralj. Jugoslavije v Moskvi.

Govor Srba prof. Božidara Maslarića

Ves moskovski in tudi drugi ruski tisk je v celoti prinesel govore jugoslov. zastopnikov na kongresu. Jugoslovan, Srb prof. Božidar Maslarić je poleg drugega rekel tudi tole: "Da bi Hitler laže dosegel svoje cilje, je sistematično izvajal lažno in izdajalsko politiko, s katero je ščuval slovanske narode drugega proti drugemu, a tiste, ki se niso marali pokoriti njegovi volji, je enostavno zadavil. To je večna nemška izpodrivaška politika do narodov Jugoslavije. — Toda slovanski narodi niso nikaka jagnjeta, ki naj bi šla v klanje brez odpora. To so dovoljno dokazali v preteklosti Srbi, Črnogorci in drugi jugoslov. narodi. Danes spet nudijo zadosti sijajnih primerov za to Rusi, Ukrajinci, Belorusi in mnogi drugi. — V tej orjaški borbi so resnica, napredek in civilizacija na strani Slovanov, s katerimi sta povezana tudi velika svobodoljubna naroda Velike Britanije in Zdr. države ameriške."

Govor hrvaškega voditelja Jura Šalaja

Eden izmed voditeljev in zastopnikov Hrvatov na kongresu je bil tudi Juro Šalaj, ki je dejal med drugim tudi tole: "Hitler je vštulil hrvaškemu narodu za kralja svojega vazala, italijanskega vojvodo de Spoletto, brata vojvode d'Aoste, tistega, ki se je pokazal za popolnoma nesposobnega poveljnika laške vojske v Abesiniji. Ta 'kralj' sedi lepo v Rimu, ker se boji iti na Hrvaško. — V Hrvaški je Hitler našel propalega zločinca Pavelića, ki mora le izvrševati naredbe svojih nacijskih gospodarjev. Na deset tisoče in deset tisoče najboljših sinov hrvaškega naroda mečejo v koncentracijska taborišča. Na stotine, da na tisoče najhrabrejših hrv. boriteljev je ustrejenih ali obešenih. — Da bi Hitler dosegel te svoje zle cije, si s pomočjo svojega pandurja Pavelića prizadeva razpaliti narodno neslogo in mržnjo, zlasti med Hrvati in Srbi, po dobro znanem načrtu "divide et impera" (razdvajaj in vladaj). — Ali Pavelić je s svojima gospodarjema Hitlerjem in Mussolinijem vred naredil velikansko pomoto. Spomini na velikega borca za zedinjenje vseh Slovanov, spomini na Josipa Jurja Štrosmajerja in Štefana Radića so še sveži v umu in zavesti hrv. naroda. Hrvatje, ki tako goreče ljubijo svobodo, niso nikoli prenašali ničigaršnega jarma, pa ga tudi ne bodo od Hitlerja."

Govor slovenskega časnikarja Ivana Regenta

Slovenski časnikar Ivan Regent je povedal med drugim tudi tole: "Slovenci! Orožje, ki je naperjeno proti Sovj. Uniji, je naperjeno proti vsem slovanskim narodom in tako seve tudi proti nam. Res je naš narod najmanjši član velike slovanske družine. Nesrečna teza, češ, da ne moremo ničesar narediti, ker nas je domnevno tako malo po številu, je usodno vplivalo na naše narodno življenje. — Preštevanje naših vrst ni važno, ali je pa važno in še kako važno to, da se naučimo ceniti svobodo in neodvisnost prav toliko, kolikor ju cenijo tudi narodi, ki vedo, da je... "noč v mraku in grobu manj strašna kakor sužnost pod najsvetlejšimi žarki solnca". V svoji borbi proti nacijem ne bomo osamljeni. Veliki ruski narod, ki je še vedno porazil svoje sovražnike, se bori poleg nas. Z nami se borijo tudi vsi slovanski narodi pa oni Velike Britanije in silna moč Zed. držav ameriških, kakor tudi vsi demokratični in svoboljubni narodi sveta."

Smrtna kazen za poslušanje radio emisij iz inozemstva

Bern, koncem julija 1941.— Slično odredbi za Beograd in druge od Nemčije zasedene kraje je vlada odvisne Hrvatske izdala odredbo, s katero se smrtno kaznuje nedovoljeno lastovanje radio prejemnikov in poslušanje inozemskih radio emisij, brez obzira na to, da li je poslušalec širil ali ne novice, katere je slišal. — V "odvisni" vlada postavlja svojemu narodu zvočnike (loud speakers), po katerih pušča edino svojo, nemško in italijansko propagando. Toda ljudstvo kratko malo noče teh poslušati.

Pravo borbo so vedno vodili le mladi in bedni ljudje!

"Velika doba izkoriščanja se bliža kljub vsemu svojemu koncu"

Velike izpremembe so prinesla človeštvu zadnja tri desetletja. Toda človeška neumnost ni mnogo nazadovala, temveč se je pri nekaterih stanovih šele prav bohotno razcvetela. Valeriu Marcu pravi: "Tudi demokracija, ki daje vsakemu pravico odločanja in ki na določen dan v letu zelo vljudno stisne milijonom dam in gospodov vprašalni listek v roke in jih povpraša po njihovem mnenju, ni kaj dalje razvila političnega mišljenja. Macchiavellija, ki ni volil in ki je bil kot državljan pred Cesarom Borgio brez moči in brez pravice kot muha, kljub temu ni prekosil v politični modrosti še noben volivni upravičenec."

Po krvavih imperialističnih vojnah, ki niso ustvarile nič drugega kot nova ognjišča za nove vojne konflikte, v dobi, kjer stopa v ospredje vprašanje vseh vprašanj, kako narezati vsem ljudem dovolj kruha, v času, ko postaja gospodarstvo vsake dežele vedno bolj odvisno od gospodarstva sosedne dežele, v času, ki naravnost vsiljuje podružabljenje in racionalizacijo svetovnega gospodarstva — zmagujejo začasno marsikje divji nacionalistični pokreti, ki ne morejo koristiti drugemu kakor oboroževalni industriji.

Ta nacija, nacionalni značaj, nacionalizem itd. je postal povsok priljubljen monopol razgretih debatantov. Kajti vedno je še bilo mnogo laže o neki stvari prepirati se in se zanjo navduševati, nego jo razumeti.

Ta val je zajel tudi najbolj učene pismarje. Razlika je majhna. Če govore ali pišejo modri profesorji, ki se tudi včasih razvnamejo, navadno ne povedo nič drugega kakor od njih zaničevani lajiki v gostilni, samo, da povedo vse skupaj mnogo bolj nerazumljivo, abstraktno. Mož v gostilni je celo resolutnejši: udari parkrat krepko po mizi in pride do istega rezultata kakor gospod profesor po petsto, v potu svojega obraza napisanih straneh. Po vseh teh debatah so zašle nacije tako visoko v oblake, da nihče ne ve, kakšno je prav za prav to bitje. Pri Nemcih spada k debati o naciji uniforma, a na Slovenskem pa do sedanje vojne nov časopis in z njim je bila potrebna v Ljubljani tudi z vsakim časopisom nova kavarna.

Tako je tudi po Slovenskem do pričetka nove tragedije dvignil glavo domač fašistovski nacionalizem, čeprav le v skromnih oblikah. A bil je fašizem vseeno. Srečal si uglednega gospoda, ki je poudarjal, da je sicer proti preganjanju rojakov Slovencev v Italiji, toda svojo sodbo je takole zaključil: "A navsezadnje, če vse dobro preudarimo, bi tudi pri nas rabili Mussolinija ali Hitlerja." (Sedaj imajo oba.) Tem gospodom je imponirala gola sila, ki je postala za premnoge idiol, mitos.

Imponira jim zlasti to, če nekdo pri svojem vladanju izbira najrazličnejša sredstva za golo vladanje.

Genialnost za te ljudi je n. pr. taka-le kontradikcija: 6. aprila 1920. l. je rekel Benito Mussolini:

"Izhajam od individua in merim proti državi... Proč z državo v vseh njenih oblikah, proč z državo od včeraj in jutri, proč z meščansko in socialistično državo!"

In v istem letu — listje je že seveda padalo z drevja — je izjavil isti človek:

"Nič izven države, nič proti državi, vse za državo!"

Za vse današnje oboževalce fašistovskega režima velja ogorčen izrek duhovitega Sebastiana Franka za reformatorskih in socialnih bojev v poznem srednjem veku: "Napravi, kar hočeš, svet mora imeti svojega papeža, ker sicer ne ve, ne kam ne kaj. Svet hoče in mora imeti papeža, kateremu na uslugo hoče vse verjeti; hoče imeti papeža, pa če ga je treba ukrasti ali iz zemlje izkopati; in če mu vsak dan enega vzameš, bo poiskal drugega."

Ameriški geograf Hendrik van Loon pripoveduje v svojem zemljepisju vsega znanega sveta: "Z odprtimi očmi sanjati nad kako karto je prav tako zabavno kakor tudi zelo poučno preživljanje časa. Tu leži n. pr. Rodezija (Rodezija—okrog 1,-500,000 kvadratnih metrov obsegajoča angleška kolonija v južni Afriki), svet zase. Cecil Rhodes jo je ustanovil. Obogatil je nekaj ljudi. Pomoril je nešteto domačinov. Postal je pocestni ropar, na svojo pest je začel malo vojno in jo zgubil. Potem je postal državnik, začel je veliko vojno in jo dobil. Kdo more sešteti vse črne ženske, moške in otroke in še bele povrhu, ki jih ima on na vesti! Toda ta hvaležna dežela je prezrla vse te malenkosti in se je dala imenovati po njem..."

Mnogo ovir je za človeški napredek. Dobro je, da jih poznano, in potrebno je, da z njimi računamo. Ni pa treba radi tega obupavati, temveč lahko rečemo z istim Hendrikom van Loonom:

"Velika doba izkoriščanja se bliža kljub vsem končnoveljavno svojemu koncu. — Ne da se več tajiti, da se glasi datum nad vrati naših novih stavb "sedaj" in ne 934 ali 34 pred Kr. rojstvom. Verjetno ste že opazili, kaj mislim. Pri tem nimam namena, da bi predlagal nov družabni red. Kajti to niti ni potrebno. Stvari se razvijajo same. Če se pa ne bi, potem pa v nekaj stoletjih ne bo treba nobenemu več jeziti se nad tem, ker enostavno ne bo več živega človeka, ki bi se še mogel jeziti.

(Prirejeno iz Svobode.)

Naznanilo in vabilo na sejo

Chicago, Ill. — Vsem uradnikom slovenskih društev, klubov in organizacij se naznanja, da se bo vršila v petek, dne 12. septembra, ob 8. uri zvečer seja uradnikov in zastopnikov vseh slovenskih društev v Chicagu, v cerkveni dvorani sv. Štefana, 22nd Place in Wolcott avenue.

Namen te seje je, da se izbere odbor, ki bo vodil zbiranje prispevkov in darov za trpečo staro domovino. Ako imajo katera društva v ta namen že izbrana zastopstva, so vabljena ta, ako ne, tedaj prosimo in vabimo, da se te seje gotovo udeleže vsaj predsednik, tajnik in blagajnik vsakega društva, kluba ali organizacije. Zadeva je nujna, zato prosimo, da nihče tega naznanila ne prezre. Po vseh drugih naselbinah so že na delu za ta namen. Mi smo imeli dosedaj na rokah izlete in druge zadeve. Zdaj je pa napočil čas, da storimo kar se storiti da za ta namen. Ne bilo bi lepo, da bi bili mi Čikažani zadnji. Še vedno smo se izkazali častno v takih slučajih in upati je, da se bomo tudi sedaj. Zato še enkrat, uradniki društev in drugi, ki se zato nazivajo, pridite gotovo na sejo v petek 12. septembra og 8. uri zvečer.

Da se prihrani čas in stroške, se posebna vabila ne razpošiljajo in vsak naj vzame to vabilo na znanje.

John Gottlieb, tajnik krajevnega pripravljalnega odbora za JPO; SS, poslovnica št. 8.

SVETOVNI POLOŽAJ PO DRUGEM LETU KRVAVE DRAME

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Hitlerjeva zvezda pomikati navzdol. Ako Rusija vzdrži do zime, in odločena je, da se bo branila do skrajnosti, se bo Nemčija izčrpala preje predno bo mogla izvojevati v prostrani Sovjetski Uniji odločilno bitko.

Ogromno število mrtvih in ranjenih, na kar Hitler ni računal, ker je pričakoval takorekoč nekrvave zmage, kakršno je dosegel v teku enega tedna v Jugoslaviji, vpliva na moralo nemškega ljudstva kakor mrzel curek na razgreto telo.

Poleg tega ima Nemčija čezdalje manj sreče v vojni z Anglijo na Atlantiku. Nedvomno bi bila Anglija v tem oziru že na tleh, ako ji ne bi pomagale Zed. države. Proti obema tema silama pa Nemčija v vojni lahko le vztraja, morda še leto, morda več, a premagati ju ne bo mogla.

Splošna situacija

Izven tega je Hitler še neoporečen gospodar Evrope. Mussolini je le še njegov pribočnik. Francija mu je udinjana, Hrvatska, oziroma njen poglavnik Pavelić, je njegova petoliznica, in tudi v Srbiji si je dobil vlado ljudi, ki jih je celo sedanja zamejna vlada v Londonu smatrala za zveste in zanesljive. Svoje Quislinge ima povsod.

A vendar je vzlic njegovi premoči vsa Evropa kakor hiša iz kart. Vojna se šele odločuje, ne samo na ruskih poljanah, nego na širokih morjih in pa v gospodarski bitki Zed. držav proti Japonski.

Kakor izgleda položaj sedaj, je vojna za Nemčijo izgubljena, pa četudi bo z njo nadaljevala še kako leto ali dve.

Angleško delavstvo za pomoč Sovjetski Uniji

V tem gigantskem konfliktu ima kajpada ogromne interese razred, ki v vojnah, ali pa v podjarmljenjih najbolj trpi. To je delavstvo.

Glavni predstavniki svobodno organiziranega delavstva so sedaj angleške delavske strokovne organizacije. Na svojem prošlem kongresu, ki se je zaključil minuli teden, je angleški delavski kongres soglasno izrekel solidarnost s Sovjetsko Unijo in pa da bo delavstvo Anglije storilo karkoli mogoče, da dobi Sovjetska Unija podporo v municiji, blagu, živilih, zdravilih in kakršnokoli drugo podporo.

Doslej se kongresi angleških delavskih unij na Sovjetsko Unijo ter njeno internacionalo zrli iz povsem razumljivih, upravičenih razlogov postrani, a v nesreči se prijatelji razumejo po prijateljsko neglede na njihne prejšnje razprtije.

Kadar vam kak spis v Proletarcu ne ugaja, pomnite, da je to list za misleče čitatelje, ne za cenzorje!

Presojanje dogodkov doma in po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

skih dežel najvišji življenjski standard. Dvignili so ga ji socialisti. To priznava tudi kapitalistični tisk. Toda pod pritiski nacizma je življenjski standard na Švedskem že zelo znižan. In vsled enakega vzroka se znižava ne le po vseh deželah Evrope, nego tudi v bogatih Zedinjenih državah.

Nova Zelandija je v zvezi dežel Velike Britanije najdemokratičnejši dominjon. Socialistična ideologija in zakonodaja se ni nikjer uveljavila toliko kakor v nji. A ko je prispel nedavno na svoji poti iz Anglije v Chicago premier Nove Zelandije Peter Fraser, je poročevalcu reakcionarne, torijske Tribune radevolje priznal, da je delavstvo prvo, ki izgubi svobodščine in socialne pridobitve, čim se njih dežela zaplete v vojno. Le to je pronacijska Tribuna poudarila, zamolčala pa je drugo ugotovitev premierja Nove Zelandije. Namreč, da delavstvo po svetu izgublja pravice, socialno zaščito in še marsikaj vsled fašizma, in dokler ta ne bo poražen, bo za delavstvo slabše in slabše.

V Avstraliji je delavska stranka močna politična in gospodarska sila. Avstralski premier R. G. Menzies, ki je smatran za sposobnega državnika, se ni mogel usoglasiti z zahtevami delavske stranke. Zato je hotela, da odstopi. Menzies je izjavil, da tega nikakor ne stori. A ko je uvidel, da delavstvo v državi, ki je v vojni, največ pomeni, se je zahtevi udal. Je odstopil in izjavil, da ne sprejme več nobene politične službe.

Turčija je že dolgo predmet državniških intrig. Zavezništva z Anglijo ni držala. Namreč ne v tisti točki, ki je določala, da čim se Anglija zaplete v vojno v Sredozemlju, ji priskoči Turčija na pomoč. Odločila se je rajše za nevtralnost, kar je Nemčiji v korist. Hitler si prizadeva, da pridobi Turčijo z lepa za drugo Bolgarijo, namreč za nemški most.

Moderna vojna ni samo stvar tankov itd., ampak še posebno propagande. Nemci so imeli v sedanjem konfliktu prednost na bojiščih in v propagandi. Anglija jo s pomočjo zaveznic skuša dohiteti in očividno je, da se ji bo to tudi posrečilo. Propaganda seveda ni zapopadena zgolj v besedah. Na primer, Nemčija je imel av Perziji stotine učiteljev in financirala je precej perzijskih višjih šol, v katrih so poučevali njeni ljudje. Stotine perzijskih dijakov pa je vzela za svoje goste v Nemčijo in jih vzgajala za svoje agente. V glasbi, v drami, v trgovini in industriji so ji taki izučenci več kot navadna propagandna pomoč. Kajti ljudje, od nje izvežbani in izučeni, pridejo na odgovorna mesta, in tak je bil slučaj v Iranu. Anglija in Rusija sta mu storili konec z oboroženo silo, kar je prav tako napačno. Ampak dokler bo svet takšen, da bo en kos deloval zoper drugega, ni pričakovati kaj boljšega.

Odbori proti visokim najemninam v desetih državah

Gibanje proti zlorabam hišnih posestnikov, ki zahtevajo pretirane najemnine v obrambenih okrajih, je dovedlo do ustanovitve posebnih odborov, takozvanih Fair Rent Committees, v 21 mestih v desetih državah. Najemninski oddelek (Rent Section) urada administracije cen in civilnih zalog (OPACS) pozivlje tudi druga mesta, naj isto storijo in njeni uradniki sodelujejo v to svrho z odličnimi meščani v prizadetih občinah.

Do sedaj so se ustanovili taki odbori v South Bend, Ind., San Diego, Calif., Ravenna in Warren, Ohio, Pontiac, Michigan, Hartford, New London, Groton, Waterbury in Bristol, Connecticut, in v obrambenih okrajih v državah North Carolina, Virginia, Louisiana, Georgia in Alabama.

Pritožbe pokazujejo, da se pretirane najemnine zahtevajo v čez 100 obrambenih okrajih in najemninski oddelek OPACS pozivlje na hitro akcijo proti taki tendenci.

Kjerkoli so pritožbe upravičene in hišni posestniki nočejo popuščati, se taki profitarji izpostavljajo publiciteti.

Common Council—FLIS.

Tudi fonografske plošče so zabranjene, ako niso prošle skozi cenzuro "svobodne"

(JK) — Ker se je že večkrat zgodilo, kot po dogovoru, da je v stanovanjih, v gostilnah ali na sestankih na prostem narod igral gramofonske plošče z rodoljubnimi pesmami in starimi rodoljubnimi koračnicami, je sedaj odrejeno, da mora vsak na za to dolečene prostore prinesti v gotovem roku vse gramofonske plošče, da bodo cenzurirane. Edino nedolžne in brezznačilne plošče se vrnejo lastnikom, medtem ko se ostale zaplenijo in uničujejo. Tako se plenijo tudi plošče z rodoljubnimi pesmami in koračnicami še iz dobe Ilirskega pokreta!

PRIREDBE KLUBOV J. S. Z.

SEPTEMBER

BRIDGEPORT, O. — Konferenca JSZ in PM v nedeljo 28. septembra na farmi s. Skoffa na Bartonu.

NOVEMBER

CLEVELAND, O.—Koncert "Zarje" na Zahvalni dan v četrtek 20. novembra v SND na St. Clair Ave.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 30. novembra koncert Save v dvorani SNPJ.

DECEMBER

CHICAGO, ILL.—V sredo 31. decembra noveletna zabava kluba št. 1 JSZ.

Listen to

PALANDECH'S YUGOSLAV-AMERICAN RADIO BROADCAST

Every Saturday, 1 to 2 P. M.

STATION WHYP

1520 kilocycles

(First Station on Your Dial)

Featuring a program of

Yugoslav Folk Music

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-361

424 Broad Street

JOHNSTOWN, PA.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto $6.00, pol leta $3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN AND SURGEON

OFFICE HOURS:

2:00—4:00; 7:00—8:30 Daily

At 3724 W. 26th Street

Tel. Crawford 2212

At 1858 W. Cermak Rd

4:30—6:00 p. m. Daily

Tel. Canal 1100

Wednesday and Sunday by appointments only

Residence Tel.: Crawford 8440

If no answer — Call Austin 5700

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

TUDI AVSTRALIJA PRIPRAVLJENA

Avstralija je v nevarnosti japonskega napada. Anglija sama je bi v tem slučaju ne mogla rešiti, a zanaša se na pomoč Zed. držav. Avstralska vlada brzi z oboroževanjem. Na gornji sliki je ena izmed njenih bojnih ladij ter mornarji, ki se vežbajo na vajah.

A Yugoslav Weekly Devoted to the Interest of the Workers
OFFICIAL ORGAN OF
J. S. F. And Its Educational Bureau

PROLETAREC

EDUCATION
ORGANIZATION
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

NO. 1774. Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL., September 10, 1941. VOL. XXXVI.

Socialism Now--Or Else

One reason why we insist upon the necessity of speedily abandoning the private-profit system and the setting up of a democratically-managed socialized economy is our utter conviction that the form, if not the spirit, of Socialism is one of the things that mankind will have to accept.

We believe we are not alone in that conviction. Many people who never thought seriously about Socialism in the past are now admitting—with varying degrees of enthusiasm or disapproval—that this nation is heading that way.

They're right—in so far as the form is concerned. The spirit, however, is a different matter.

We are going to have a controlled economy. But we may have the kind of control that will stabilize the relationship between owner and worker—a class control that will protect the privilege of one class to exploit another class. Such a set-up, as we have seen elsewhere in the world, is not democratic Socialism, but fascism.

The essence of Socialism is that the institution of private profit for owners is abolished. The essence of fascism is that private profit for owners is stabilized and protected by government. The essence of both is that they are government controlled.

There are abundant signs to indicate the imminence of government control. Price stabilization, regulation of production, limitation of gas sales and other measures copied from fascist nations foretell the structure of the world to be.

But there are all too few signs that the controlled economy of the future will be of the democratic variety. Unfortunately, too few workers understand that a decision must soon be made. Too many are indifferent to the difference between fascism and Socialism. Blinded by the bright light of immediate personal interest, there is a danger that our generation of Americans, like their brothers in foreign lands, will invite an era of state capitalism by their failure to organize in time for workingclass control of the society that is now taking form.

What few people seem not to understand is that "Socialism In Our Time" is more than a campaign slogan. Conditions indicate Socialism now or a new slave economy throughout the capitalist world. —Reading Labor Advocate.

NO "BOOM" FOR FOREST CITY

By JOSEPH DRASLER

DAVENPORT, Iowa. — My recent visit home took me through the coal country of the State of Penna., giving me another close view of what transpires and expires in once booming mining towns. Although many sections of the country are experiencing prosperity again by virtue of the billions appropriated for the national defense program, there are other sections that are smitten anew, as for instance, the silk-mill workers. Scranton, Penna., and a whole string of small towns up the Anthracite Valley north, have received what amounts to almost a knock-out blow by the closing down of the silk-mill industry. While other towns of the category of Forest City, have not begun to feel the new "boom", and have given up hopes of ever knowing it again, for their coal mines are worked out, abandoned, and forgotten. Even though King Coal comes into popular demand again, Forest City can furnish no more of it.

Depression wrought its appalling mark in this home-town of mine. In the neighboring town of Browndale $200 cash will buy any home in its boundary, and the same applies to most of Forest City. Some of the homes are really well-built and attractively designed for comfortable living, but the young generation that grew up in them has left for cluttered rooming houses in the big cities. If it would be reasonable possible to transport the homes to the suburbs of thriving cities, our people would indeed be fortunate and happy. The large sprawling O & W Railway station has been sold for the price of a good suit of clothes. The purchaser tore it down and resold the lumber to get his money back. Many of the new homes, built just before the depression set in, have been torn down by the contractors, rather than allowed to stand idle and accummulate tax-s. A new school built at that time also stands idle; its doors locked and shades drawn, for want of children to fill its classes. Browndale has a "blackout" every night, but not because of enemy planes overhead. The taxes are due and overdue, and the company heretofore furnishing the town with electricity has no sympathy for its former good customers. So, the street lights remain forever dark, their cheerful yellow light no longer entertaining myriads of moths and flies, nor lighting up the children's games.

The old folks who have spent their lives in the town, at least from the time they left their home in the "old country"—Jugoslavia, Poland, Ireland, Italy, and many another, have resigned themselves to their fate. They accept the government relief, hoe their potatoes, beans, and lettuce in their gardens; some of the more industrious cultivating larger gardens on coal company ground outside the town, which can be had for the asking. In this way they raise most of the garden truck to supply the meager demands of their tables, which are devoid of the younger folks, who now crowd the restaurant counters in cities where jobs were to be found. The majority of the approximate 300 young people, found work in New Jersey and New York. Both these cities can be reached in a three-hour drive from our town, and as many of them have cars, the old home tawn takes on some of its old life on Saturday nights and Sundays when this group flocks in for the week-end visit.

Most of the fellows work for General Motors and for Crucible Steel, earning an average of forty dollars per week with the present time-and-a-half for overtime. The girls find employment in various factories, offices, stores and homes.

The week I spent at home, General Motors was closed down in preparation for new models, and most of the fellows employed there were at hon.e. When the checks came into town, half of the mail-boxes located along the street had a human companion awaiting the mailman. The next day, Friday, the mail was almost two hours late on account of—believe it or not—the large bundle of weekly Prosveta which has to be sorted for delivery. That is another day the mailman is eagerly awaited. It was gratifying to see how intensely most of our folks read the newspapers written in our language. Proletarec, though not so well circulated, enjoys the favor of its readers as a leading labor paper.

Once an active center tho which swarms of our people came after leaving Ellis Island, Forest City, which resembles in natural beauty so very much the "old country", is now being gradually deserted. Cleveland and other parts of the vast American continent has of necessity claimed them. Its population decreases with each year, as families find more prosperous cities to yield them a livelihood.

The busy life within fraternal societies, to which our people once devoted all of their social life, is gone but not forgotten. Engage any of the old-timers in conversation and soon they begin to reminisce of the "good old days", of lodge picnics, dances, and interesting meetings. Most of this has been wholly abandoned, while the small group which still keeps these movements on their feet has descended into a state of apathy and disinterestedness.

Forest City's JSF Branch, once a thriving group in which were enrolled proggressive liberals and most of the leaders of the local fraternal societies, had been reduced to but a few members, only one of them, Joe Cebular, still in town. Joe is a gas-station owner on a busy thoroughfare, and the only person left to do what he can for Proletarec, "American Family Almanac" and our "May Herald."

Recently a ray of hope has pierced the dark clouds of despondence hanging over this deserted coal-town. In a flood control bill signed by President Roosevelt only a few weeks ago, Stillwater dam, located a few miles above Forest City, is scheduled for expansion. Relocation of a highway and railroad skirting the dam and rebuilding of the dam itself will entail an expenditure of some two million dollars, and furnish employment for a few years to all the town's employable. The dam will be so constructed that, although it will be only partially filled in normal seasons, during periods of heavy rains it will hold up flood waters until it spreads out many times its normal state, thereby preventing the Lackawaxen River from going on a rampage and flooding the coal mines located down the valley from Forest City.

Although no definite work has begun, except surveying, it is hoped no inforseen impediment checks the plan for this proposed flood-control dam.

*

We have been anxiously on the outlook for any fragment of news or sign of our brother John, who suddenly and unexplainably disappeared about two months ago. He had gone on a woodchuck hunt and never returned. His disappearance is entirely without a clue, although every foot of the woods for miles around the town has been thoroughly searched by state and local authorities and a hundred or more volunteers. Nearby farmlands were searched by parties of scouts and farmers, as it was feared he may have accidently shot himself. So far no vestige of him has been uncovered. A grief-stricken family awaits any word or trace of his whereabouts.

GREETING TO THE DELEGATES OF THE SNPJ AND SSPZ

The Twelfth Regular Convention of the Slovene National Benefit Society will convene this Saturday, September 13th, 1941, at the Fort Pitt Hotel in Pittsburgh, Pennsylvania. On the same day and in the same city in the Slovene Dom, the Slovene Progressive Benefit Society will hold a special convention.

The purpose of the latter is to consolidate and merge with the Slovene National Benefit Society and for the same purpose, the SNPJ delegates will gather on the same day, that is, to decide on the merger with the SSPZ.

We wish both of these organizations a complete success in their task.

We have a special reason to great the convention of the SNPJ. PROLETAREC was not established to serve only the struggle for labors' rights in general, but especially to promote the struggle for a workers' ideology in the SNPJ. The force which organized PROLETAREC was successful in that endeavor.

We wish the SNPJ or whatever the new name of the united organization shall be, that it remain loyal to its traditions and principles for which PROLETAREC has labored from the very beginning.

The SNPJ has become what it is, not only because it was a good insurance organization but especially because of its idealism, its forward looking rules and regulations and the consciousness that its duty was to serve everyone and everything which will benefit the working masses.

Let its good work, its past history and traditions inspire the new generation and continue to benefit the Society and its members, also in the future.

In that spirit, we greet its delegates and the delegates of the S. S. P. Z.

THE COOPERATIVE MOVEMENT

The world is in the midst of a revolution for goods, Murray D. Lincoln, president of the Cooperative League of the U. S. A. and general manager of the Ohio Farm Bureau co-ops, told the Cooperative Union of Canada at their annual meeting recently in Regina, Saskatchewan.

"What is goin on in the world today is a revolution for goods. And if we don't get goods to people they will organize to take them. Feed democracy at home and abroad—get goods to people and you will do more to build and maintain democracy than all the guns, ammunition, airplanes and warships will ever do.

"That is why I believe so much in the cooperative system. It gets more goods and services to people for less money. It is working together to help each other, not to make profit off of each other," Lincoln declared.

The co-op leader added that he had "not been able ti think of any other agency that can do more to make our system of free enterprise really work for the common people—to get goods to the people—than cooperatives. If anyone has a better scheme, let him trot it out!"

*

Co-ops Grow More Serious

There is a growing seriousness in the speeches of co-op leaders, whose central theme emphasizes the part co-operatives can play in the present and post-war economic world.

At the second annual summer institute of the New Jersey Cooperative Federation at Shawnee Lake Camp, Water Gap, Pa., Anthony Lehner, for example, startled his listeners with this opening statement: "No one knows what is in store for America in the next five years, but we are on the way to a typically American totalitarianism unless we build a strong cooperative movement as an instrument of preserving democracy."

*

Integration Is Essential

Lehner, who is educational director of the Pennsylvania Farm Bureau Cooperative Association, urged that co-ops "quit playing" and "get down to work." Most cooperatives, to our knowledge, take their business pretty seriously, but we assume Lehner meant increased work and expansion to make the co-ops movement more effective.

"First of all," he warned, "we must be willing to finance adequately our own business. We must build as fast and as solidly as we can to prepare for what will follow the present world situation. To guard against the growing totalitarian tendency the best contribution we can make is to make the democratic processes work in the economic sphere as well as in the political field.

"It is only by integration that cooperation can be successful. The isolated local unit makes no contribution to the building of the movement as a whole. We must see the whole picture and work together for both economic and philosophic reconstruction of America."

The New Jorsey Institute, one of the many summer outings fostered by co-op groups during the summer months, aimed to be a "Vacation with a Purpose" for its 73 members. Its one-week program included speeches, informal talks, co-op recreation, boating, tennis, swimming, and other sports.

*

New Co-op Health Plan

Minnesota's health cooperative, Group Health Mutual, Inc., has announced a plan for complete medical care on a cooperative prepayment basis. The health organization is now offering hospital care insurance on a similar basis.

Under this plan, complete medical care for an employed person will include care in the home, office and hospital. Coverage will be limited to $1,000 annually and will not include conditions pre-existing at the time of application and will not include supplies and medicines not ordinarily dispensed by the physician.

This service will cost an employed person $2 a month. Physical examination wil be provided for the applicant and his dependents at the time of joining the plan and once annually thereafter.

Dependent members of the insured person's family will be included in the plan for an additional 50 cents a month for the first dependent and 10 cents for each additional dependent.

Babson Sees Co-ops Helping Consumers Meet HCL

NEW YORK.—Consumer co-operatives offer a first line of defense against the high cost of living, Roger W. Babson, economist and business forecaster, said in a special article written for the Co-operator, published by the Eastern Co-operative League, here recently.

"Every turnup in living costs should stimulate interest and boost membership in co-operatives," Babson declared. "They offer defense against invasion in HCL."

"The movement has been presented with a remarkable opportunity for development as people become desperate for protection against soaring prices."

As evidence of the strength of American co-operatives today, Babson said: "In 1940, the Co-operative League of the U. S. A. reported 2,000 member societies with individual membership of more than a million. Outside the League, activity is also increasing. It is estimated there are more than 17,000 consumer societies. In addition to retailing and wholesaling, the movement is reaching back into manufacture and production with flour mills, paint factories and oli refineries. Some $100,000,000 in petroleum products alone flowed thru co-operative channels in a single year.

"Consumer Co-operation, however, is not a rabbit-from-the- hat panacea," Babson continued. "It brings its benefits on the basis of hard, personal work in applying sound economic principles. The societies were pioneers in csah-and-carry merchandising. Each member has but one vote and the returns he gets are proportionate to the patronage he gives. The co-operatives put great emphasis on education. They are practitioners of democracy."

EMPLOYERS REFUND $111,000 TO WORKERS

NEW YORK, N. Y.—During the last year more than $111,000 was collected by the State Labor Department from employers who paid less than the legal minimum (20 to 30 cents) for women and minors in the restaurant industry. The sum was refunded to 8154 persons. Nearly 71 per cent of the employers met the minimum wage for the industry.

LONGER LIFE

Another interesting change in American life has been unearthed by the U. S. Bureau of the Census. Nearly 13 years have been added to the average life of white persons in the United States since 1900, reports the Bureau. The average span of an American' life is now 62.5 years.

FAMOUS FABLES

(Compiled by E. E. Edgar)

During one of the Indian Campaigns a report was published in the newspapers that Sitting Bull had been killed. This created sensation and Gen. William T. Sherman was deluged by correspondents for a statement.

"I see they've been killing Indians out West again, general," one man remarked, showing him the paper.

"Oh, yes," said Sherman, "the newspapers kill a good many Indians. A darn sight more than the troops do. Why, if we killed half as many Indians as the newspapers did, we'd be short of Indians."

'Things That Go Bump in the Night"

The War After Dark in Europe

By FRANCIS X. HILL

Copyright, 1941, Overseas News Agency, Inc.

On the German Frontier. The sun sinks over Europe. Night after night, as dusk falls curfew bells toll. Dark heavy curtains are drawn across windows. Streets are filled with the sound of hurrying feet homeward bound. Families proceed to shelters, the early birds carrying blankets and pillows, hopeful snatching a few hours of unbroken sleep. Fire spotters take up posts on roof-tops; air-raid wardens begin the nightly patrol. From far away comes the faint drone of approaching bombers. Sirens pierce the gathering night.

As dusk deepens into black unlit darkness, Gestapo agents hunt for fresh victims of the secret terror in towns and villages. Prison cells are crowded with newcomers; the cries of the tormented rise. Men drop dead in barrack squares with a bullet thru the brain. But as Europe blacks out, the unconquered spirit of conquered peoples stalks the land.

Night is Europe's ally and Hitler's foe. Out of the night the hope for Britain's victory gleams brightest.

Everywhere, from the banks of the Vistula to the Atlantic, the standard of a vast secret army is raised. It is painted on walls, on sidewalks, on roads and on Nazi trucks and trains. It is the blood red "V."

In France, it is "V" for Victoire; in Holland, for Vreijheid; in Czechoslovakia for Vitezstvi and in Austria for Verschwindet, different ways of saying the same thing. Suddenly the opening bars of Beethoven's Fifth Symphony wil sound in the darkness —ta-ta-ta-boom. Or the dot-dot-dot-dash of the Morse code, spelling "V", will be tapped out on the pavement, or marble-topped restaurant tables or on doorknockers of private homes.

Through the course of months, Europe has been filled with stealthy strategy of couter terror. The Nazis are fearful. As the R.A.F. pounds the Ruhr and the Rhineland, smashing away at Bremen, Hamburg, in a hundred other places the life blood of German conquest is being spilled.

Some weeks ago, not far from Ceske Budejovice, Slovakia, a German freight train ground to a standstill as a semaphore signal in the darkness showed red light. The train was carrying a consignment of trucks and tanks heading for the Russian frontier. When the German guards jumped down from the trucks to stretch their legs, a band of strangers set upon them. During the fracas, invisible hands went through the freight, snipping wires and fouling vital mechanisms of tanks and trucks. The wreckers vanished suddenly, leaving the bloody "V" painted on every wagon.

For weeks past the railroad traffic through Bohemia and Moravia has been disorganized by accidents and destruction of the permanent way. Near Opava in Silesia a troop train ran into an express. Two days later another troop train collided with a workman's train near Plau in western Bohemia. At Suchdol a train full of soldiers left the rails. A similar accident happened near Tabor in Southern Bohemia.

Time and again the electric power that supplies the great armament works of Skoda fails. German authorities have had to install a regular system of night watchers and sentry posts and machine-gun emplacements.

In Poland, the huge forests around Warsaw come alive at night. Soldiers who have been hidden there since the defeat of September 1939, emerge when darkness falls. They attack isolated bodies of German troops. Numbers of them join Polish workers in sabotaging factories serving the Nazi war industry.

One night four fires broke out in the chemical factory at Poznan. Another time thousands of tons of cereals on their way to Germany were destroyed by fire at the Handelsaufbau (trade development) headquarters in Warsaw. The flow of goods by rail transport to the Reich is snarled by means of faked shipping papers, routing agricultural products and machinery destined for Breslaw and Gdynia, the Baltic port of Poland. Vvery night in Polish cellars printing presses grind out forbidden war news, keeping alive the people's faith in victory. These rudely printed sheets are spread throughout Poland.

In France, near the Channel, the German authorities gave a dance for officers and men of the occupying German armies. The leading French citizens were invited. At five minutes to twelve, the French guests all left and made speedily for home. At midnight, the R.A.F. flying low, dumped their bombs onto the dance hall.

At Subotica, in the province of Backa, which was once in Jugoslavia and now part of the Hungarian cession, the German held a parade. Swastika flags flew from every building; German songs were sung; there was dancing and drinking. At night the Nazi revellers tottered home, many were waylaid in back streets and beaten up.

Each new dawn reveals the mark of some new stroke for freedom: bodies floating in a Dutch canal, wrecked trainsport on a road in Poland, burning trucks in a freight yard in France. And everywhere the newly painted blood red "V" greets the morning sun. Many a Nazi perhaps joins in prayer with the Scottish poet who wrote:

"From ghoulies and ghosties,
From on-leggity beasties
And things that go bump in the night
Good Lord, deliver us!"

People Show Strong Desire for Pensions

A recent Gallup poll revealed the deep desire for old age security on the part of the American people. when 70% indicated they would be willing to pay a 3% tax on their income in order to get a $50 a month government pension after they were 60. Those not willing numbered 18% and 6% were undecided.

Hands

By MAX PRESS

Hands are beautiful which have
tolied and healed,
Hands of the aged, folded and at
peace,
Hands which have punished children
while they loved,
The wasted and the worn hands of
the old.
And the hands of children are beautiful—
Little hands that curl and uncurl and
reach
For harder, stronger hands in love
and trust.
Strong hands that drive the stake
are beautiful,
The hands that dig and plant and sow
and reap.
The hands which weave and sew are
beautiful,
Women's hands, fragile, yet so firm
and sure.
The hands that raise and build are
beautiful,
Spanning rivers, probing earth,
throwing high
Their towers toward the white and
lonely stars.
The hands that heal and bind are
beautiful,
Hands which are cool and firm and
calm and kind.
And those rejected hands are beautiful
Which fashion delicate, yet enduring things,
In clay, in bronze, in verses and in
paint.
All hands are beautiful which give
to men
The fruit of spirit, strength and
brain and skill,
All hands are beautiful that serve
and give.

THE MARCH OF LABOR

YOU'VE HEARD 'EM

The man at the movie was annoyed by constant talking behind him.

"Excuse me," he said, turning around, "but we can't hear a word here."

"Don't you say so," retorted the woman behind. "Well, what we're talking about isn't any of your business."